

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XV. - ŠT. 3.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC 20 EGA TER
STANE CELOLETNA NAROČNINA K 4.—,
:: ZA DIJAKE K 2.— ::

KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Viribus unitis	41
Sestanek slovenskih katoliškonarodnih abiturientov v Velikovcu (F. J.) (Konec)	43
Še o ameriški šoli. (John B.)	45
Dijaštvo in socialno delo. (J. D.)	47
Visokošolsko dijaštvo:	
Resolucije shoda jugoslovanskih akademikov. — Dopis iz Krakova. — Prvo poljsko katoliško akademično društvo. — Inauguracija „Poloniae“. — „Marijanska akademična kongregacija. — Klasični filologi. — Profesor Lutostawski in poljska akademična mladina. — „Świat Słowiański.“ — Italijansko vseučiliško vprašanje. — Na živinozdravniški visoki šoli na Dunaju. — „Bratska zveza“. — „Centralna organizacija svobodomiselnih visokošolcev v Avstriji“. — V komiteju svobodomiselnih visokošolcev na Dunaju. — „Nemški značaj“. — Duhovniške štipendije v Avstriji. — Sedanje stanje „Zveze italijanskih katoliških akademikov“	50—56
Glasnik:	
Predavala. — Nove razglednice. — Št Ilj! — Nabirajte knjige za Št Ilj! — Tovariši, somišljeniki	56 57
Srednješolsko dijaštvo:	
Iz Kranja. — Iz Celja. — Iz Ljubljane. — Obisk čeških srednjih šol v šolskem letu 1908—1909	57—58
Listek:	
Dijaški Almanah 1908/9. — Jakob Aljaž: „Mešani in moški zbori.“ — Dogma. — Amerika, svet neverjetnosti. — Razširjanje spolnih bolezni na srednjih šolah. — Pameten odlok. — Iz akademičnih krogov. — Iz Gradca	58—63
Ženski glasnik:	
Iz Ljubljane. — Višji deklinški šolski zavodi. — Žensko šolstvo med Čehi 1907/8. — O ženski emancipaciji	63—64
Na platnicah:	
Pojasnilo. — Listnica uredništva. — Listnica upravnništva.	

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Frančiškanske ulice. — Slovensko kat. akademično društvo „Danica“, Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, IV., 24. — Slovensko katol. akademično društvo „Zarja“, Gradec, Leechgasse 30. ♦♦
Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII. ♦♦
Schulgasse 30. III./19. ♦♦

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na upravništvo „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Ker je ravno zadnja »Zora« pojasnjevala javnosti stališče, katero zavzemajo naša napram radikalnim in liberalnim, priobčujemo v naslednjem listino, na podlagi katere je omogočeno skupno delovanje dunajskega akademičnega dijaštva vseh struj. Listina slove:

Zadeva »Slovenije«:

Vprašanje tovariša Mirka Božiča, zastopnika »Danice«: »Ali je svobodno-miselno dijaštvo še na stališču, da ne smatra katoliško-narodnih dijakov za enakovredne akademike?«

Odgovor g. Hamerlica, zastopnika »Save«: »Na takem stališču »Sava« nikoli ni stala po vednosti zastopnikov, in ne stoji.«

Zadeva »Slovenije«:

Vprašanje tov. M. Božiča: »Ali »Slovenija« stoji na stališču, da je govoriti z »Daničarji« le med pričami?«

Odgovor g. Zalokarja, predsednika »Slovenije«: »Ne.«

»Danica« in »Slovenija« izjavljata, da je po njihovem mnenju pomota kriva gornji diferenci, in da se ne more nobenemu pripisovati osebne krivde.

Prepusti se vsem strujam svobodno roko; zahteva se, da se boj vrši v dostojnih mejah.

Šiška, predsednik »Danice«.

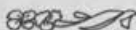
Zalokar, predsednik »Slovenije«.

Hamerlic, zastopnik »Save«.

Listnica uredništva. G. Z. M. — Trst. — Dopisa ne morem priobčiti, ker bi ne bilo umestno in je radi cele reči boljše, da ostane tajna. Hvaležen sem Vam pa radi svoje privatne informacije, da ste mi to sporočili. Poročajte še kaj. Seveda zadev, ki ste mi zadnjič poročali o njih, ne smemo izdati javnosti. Več kmalu v pismu. — Zopet bodo nekateri dopisniki pogrešali svojih dopisov v ti številki. Prosim, da oprostite, ker sem radi obilega gradiva veliko takega, kar je bolj splošnega značaja za prihodnjič pustil. Prosim še enkrat, da pošiljate vse dopise, ki želite, da bi bili precej uvrščeni, gotovo pred 5. vsakega meseca.

Prijateljem, sotrudnikom in naročnikom želim mnogo sreče ob novem letu!

Listnica upravnništva. Današnji številki smo priložili položnice za leto 1908—1909, katere se blagovolijo poslužiti cenj. naročniki. Naročniki, kateri so že poravnali naročnino, naj nam oprostite, ako se jim pomotoma priloži položnica, ter naj isto shranijo za prihodnje.

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-NARODNEGA DIJAŠTVA

3. ZVEZEK

Viribus unitis.

V znamenju boja za enakopravnost vseh narodov praznujemo jubilejno leto. Za septemberskimi dnevi v Ljubljani, polnimi temne žalosti, ni več miru, na vseh koncih vrè, a povsod isti boj za pravice, ki so nam zajamčene po konstituciji. In ravno letos je tudi šestdesetletni jubilej bojev za narodnostne pravice avstrijskih državljanov. Celih šestdeset let pa si narodi zahtevanih pravic niso priborili in videti je, kako ravno v jubilejnih dneh stremi ta boj k svojemu novemu višku. Na sam jubilejni dan je bila slovanska Praga najbolj žalostna, na sam jubilejni dan so bili prisiljeni nenemški dijaki dunajske univerze motriti svečanost velikega dne, ker so jim njihovi nemški kolegi klicali iz menze: »Sestradati vas hočemo!« In tako so se dobesedno izpolnile besede nekega dunajskega lista: »Ako se menza ne odpre, bodo imeli Dunajčani na sam 2. december priliko gledati, kako se vlačí 1500 stradajočih visokošolcev po ulicah radostnega mesta.«

20. september je storil nekaj, kar se toliko srečnim dnem ni posrečilo, da je združil vse Slovenstvo v boju zoper enega sovražnika. Žalostni jubilejni dnevi so storili tudi nekaj, kar se je še par dni prej zdelo nemogoče: združili so nas slovenske akademike vseh struj v boju za slovensko vseučilišče.

Ko so Italijani koncem novembra nastopili za svojo zahtevo z brutalno silo, je kar završalo po nemškem dunajskem časopisju, da Italijani morajo dobiti vseučilišče in to ravno v Trstu, ker tako zahtevajo. Počilo je par strelav v avli in naenkrat so priznali vsi nemški časopisi, da so Italijani kulturno zreli in zato ni nobenega pametnega razloga odrekati jim to, kar po vsi pravici lahko zahtevajo. Zraven pa se je precej vpletlo, kot kontrast vseučilišča nevredne Slovence in se povdarjalo, da bomo na vseučilišče še čakali. Graški rektor si je izmislil pri tem neko jako pametno, češ, ker je hotel »pomiriti« duhove: Nabil je namreč v avli članek iz »Preše«, kjer se zagotavlja Italijanom vseučilišče v Trstu, po Slovincih se pa pridno udriha. Naravno, da je v naših vrstah zavrelo. Sad tega »pomirovavnega« postopanja je bil, da so se naenkrat odločile vse struje za skupen boj za slovensko vseučilišče.

Prvo je bilo, da smo priredili na Dunaju velik jugoslovanski shod po § 2., kjer je bilo kljub temu, da je že veliko dijakov odšlo na počitnice, navzočih približno 350 dijakov. Navzoči so bili poleg Jugoslovancev tudi zastopniki Čehov in Poljakov; trije državni poslanci (dr. Krek, dr. Korošec in dr. Rybař) so počastili shod.

Zastopnika Poljakov in Čehov sta izrazila simpatije obeh narodnosti do nas v tem boju in posebno povdarjala, da je zadeva slovenskega vseučilišča obče slovanska zadeva.

Poslanec dr. Korošec je pojasnil stališče jugoslovanskih poslancev v tem vprašanju in navdalo nas je z največjim veseljem, ko smo videli, da je njihovo stališče do zadnje točke isto kot naše. Tako si lahko od boja obetamo tudi vspeh.

Resolucije, ki jih je sklenil shod, so natisnjene na drugem mestu. Po shodu je izročila deputacija sestavljena iz zastopnikov dunajškega in graškega jugoslovanskega dijaštva spomine jugoslovanskim poslancem, ministrskemu predsedniku in voditelju ministrstva za uk in bogočastje.

Tako smo začeli boj z združenimi močmi. Treba si je pridobiti sedaj kar največ zaslombe pri narodu. Ako hočemo, da bo boj uspešen, mora se dvigniti cel narod in zahtevati, kar mu gre. Prepričajmo vlado, da mislimo resno s tem bojem in da gre k italijanski univerzi v Trstu pot le čez slovenski narod, ki pa ne bo tako lahka. Mi zahtevamo le svoje pravice in če se Italijani sklicujejo na to, da so že imeli pravno fakulteto, se mi na isto lahko sklicujemo: tudi mi smo jo že imeli.

Razmere na avstrijskih nemških univerzah in po avstrijskih nemških mestih so danes take, da nas nujno silijo, da zahtevamo, kar nam gre in Nemce osvobodimo groznega strahu, ki ga imajo povsod pred nami. Lepi denarji, ki jih nosimo sedaj v nemška mesta, bodo ostali notem tudi doma. Za menzo, ki jo nemško nacionalno dijaštvo poljubno zapira in nas sili k stradanju, prispevajo vse, tudi slovenske dežele.

Kakor lepa pesem iz pravljice je priplulo te dni do nas, in vseh usta so ponavljala refrén: slovensko vseučilišče! O pomenu in potrebi te ustanove smo vsi globoko prepričani. Mi ne zahtevamo nič več kakor nam gre po vseh pravicah. Obračamo se do celokupnega slovenskega naroda, da nas podpre v tem boju, obračamo se pa še posebno do naših poslancev, da z nami vred napró vse sile v dosego dolgo zaželjenega cilja.

Viribus unitis! Šestdeset let je že, kar se je prvič izreklo to geslo in še do danes se ni posrečilo združiti moči. Vendar pa je ravno 60. leto v tem marsikaj storilo. Povsodi vidimo, kako se skupljajo moči, tudi Slovani se od dne do dne bolj zbljžujemo, ker spoznavamo, da je v tem moč in rešitev. Naši narodni nasprotniki nas sami silijo k temu. Zato kličemo vsemu Slovenstvu koncem jubilejnega leta: Združimo svoje moči v zahtevi naših kulturnih pravic, mej katerimi je prva in najvišja: kulturno središče, ljubljansko vseučilišče!

F. J.:

Sestanek slovenskih katoliškonarodnih abiturientov v Velikovem.

(Konec).

Tovariš Škrbec je svojo nalogo: »Uplivi na izobrazbo slovenskega dijaštva«, dobro dovršil. Pokazal je na slabe strani šolske uprave; kako slabo upliva vedno menjavanje profesorjev. Osvetlil je tudi široko vest in lažnjivost šolskega zakona, ki na eni strani učitelju ukazuje versko - нравno vzgojo, na drugi pa mu dovoljuje, da pri tem ali drugem predmetu podira, kar katehet zida. Katehet pravi: To je resnica; profesor: to je laž. Dijak pa mora verjeti obema. Toda kako naj verjame in kaj ima od tega? Opozoril je na naše žalostne šolske knjižnice, o katerih bi bilo najboljšo, da bi polovico ali še več knjig kolikor mogoče hitro prodali na starino. Dijak išče knjig zunaj, dobi pa največkrat v roke tendencijozne brošure, ki mu prinesejo plitvost, enostranost, frazerstvo, odnesejo pa smisel za resno, znanstveno delo in zakrijejo resnico. Sedanji prosti govori v slovenščini so komedija. Odločno moramo zahtevati, da se da slovenščini več ur in se ena ura na teden porabi za proste nastope. Precej slabo upliva na duševno in telesno izobrazbo naše mladine ozkosrčnost gospodinj; dijak jo udari čez mejo. Mnogo stanovanj pa vodi dijaka naravnost v blato. — Končno je podal nekaj navodil, kako obraniti nižjegimnazijce pred prevelikim uplivom radikalnih in liberalnih višjegimnazijcev. Debata je bila precej živahna in je potrdila izvajanja referenta.

»O narodni vzgoji« je referiral tovariš Jež. Razmotrival je našo narodno samozavest, kateri je dal slabo spričevalo. Dobrega ji ni mogel dati, ker vsakdanje krivice, zadane slovenskemu narodu, ji ne dajejo boljšega. Iskal je vzroka narodni zaspanosti in neuspehom. Slabo je vplivalo na naše narodno življenje javno politično življenje; skrbele so razne vlade zato, pri drugih narodih je našla narodna misel najkrepkejšo oporo pri meščanstvu. Mi svojega meščanstva nismo imeli; morali smo najprvo očistiti svoja mesta od Nemcev in nemčurjev. Narodnost je preveč abstrakten pojem, da bi jo nekaj taborov moglo ljudstvu dovolj globoko razložiti. Pravnega pouka je bilo premalo; čitalnice so skrbele za zabavo, narodne veselice in ples; in inteligenca, prihajajoča iz univerz je skrbela zopet samo za zabavo, veselice in ples po čitalnicah. Tisti mladini je manjkalo smisla za praktično delo. Res, mnogo narodnega navdušenja je bilo tiste čase, pa to narodno navdušenje je prehitel moderni čas s svojim gospodarskim in socialnim vprašanjem. Začelo se je samo gospodarsko delo. Res, da je to gospodarsko delo neprecenljive vrednosti za narod, a kljub temu je narodna vzgoja volje in srca za narod najmočnejša vez, da podlaga vsemu narodnemu delu in imetju. Razživel se je pri nas liberalizem, ki pozna le sebe; liberalizem je mnogo kriv, da se je izgubil smisel za skupnost. Šola, pa naj si bo ljudska ali srednja, pozna le malo Slovence; zdi se ji vzvišenejša naloga vzgajati iz naših otrok dobre

Avstrijce, potem naj bodo Slovenci. Naša literatura, posebno moderna, ni podala mladini nič vzgojnega. Slabiči, moderni junaki, niso mogli ogreti mladine za velike cilje. Mnogo pisateljev, vodnikov, je izgubilo za nekaj časa stik z domačo grudo, v njih delih nisi dobil niti pedi domače zemlje. Mladina ni poznala narodne zgodovine, niti sedanjega življenja. »Pod svobodnim solncem« je Finžgar naslikal narod z vodnikom in ciljem. »Na Poljani« je pokazal Meško domovino. Z ljubeznijo je pisal o nji; ker ljubezen smo ji dolžni, in ljubezen bo pomagala domovini. — Med tem časom, ko smo se gospodarsko dvigali, se je dan za dnem vedno bolj zavirala krivica v narodnem pogledu. Nazadovali smo v šoli in uradu; narodne vzgoje pa ni bilo, in vendar nam jo je treba. Vzgoje, da bo naša narodna volja železna, odločna, naše srce pa občutno za vsak utriplej narodnega življenja, globoko čuteče in požrtvovalno za celo Slovenijo, ne pa samo za svoj ožji kraj. Kje so vzgojna sredstva? V zgodovini je pot in so nauki. S krivico, prizadejano očetu, boš ranil še sina; grehi starišev bodo kričali tebi v svarilo, da jih ne zagrešiš več nad narodom. Potuj po zemlji naši, govori z našimi ljudmi, in ko boš prišel domov, ti bodo vedno na skrbi v srcu; kajti sam si bil tam, govoril si z njimi, kos svojega srca si pustil pri njih. Ta kos se hoče združiti s tvojim. Stopi med ljudstvo, poučuj ga, kako naj si pomaga, govori pa mu tudi o njegovem preteklem življenju; pokaži mu krivice, odpri mu srce in usta, da bo že vendar enkrat glasno zahteval svoje pravice. Kakšne dolžnosti ima do države, za ta pouk poskrbi država sama. Zaneti v mladih srcih ljubezen do doma, poučuj jo o dolžnostih do domovine. Kot je država strog eksekutor nad nami, bodimo še Slovenci, cel narod velik in neizprosni eksekutor nad državo. Delajmo, gradimo, cilj in trud našega kulturnega dela, ki nam prinese političen sad — Zedinjeno Slovenijo.

Sestanek je bil končan. Z veseljem je konštatal tovариš Čemer kot predsednik, dobro voljo in temeljitost referatov, zahvalil se je tovarišem za živo debato, želel je, da ponese mo sadove sestanka s seboj, s prisego, da bomo vedno stali v narodnem delu in boju v prvih vrstah, zvesti Bogu in domovini.

Na veliki Šmaren, 15. avgusta, so priredili abiturienti v zvezi z društvom »Lipo« v Št. Rupertu igro: »Za pravdo in srce«. Poslanec Grafenauer je razložil slovenskemu ljudstvu, — čez 500 ljudi je bilo — pomen in ozadje igre. Igralo se je izborno. Po igri se je pomikal veličasten sprevod slovenskega ljudstva iz Št. Ruperta v Velikovec. Velikovčani so strmeli in molčali; še izzivati so pozabili. Dvorana »Narodnega doma« je bila premajhna, okrog 200 udeležencev je moralo oditi. Tu so se vršile pevske točke in prosta zabava. Razveseljeno pa je bilo ljudstvo, ko je na oder stopil poslanec Grafenauer in govoril ljudstvu o koroških Slovencih, njihovem življenju, o šoli koroški; prosil je ljudstvo, naj zaupa zavednemu in narodnočutečemu učitelju, naj ga podpira in brani. Pokazal je ljudstvu na armado katoliške mladine, ki bo nekoč vodila narod, spomnil se je tudi nasprotnikov in zadeve Wahrmund. Končal je z željo: veren katoličan in

vnet Slovenec. Govoril je abit. Jež o katoliško-narodnem dijaštvu, razložil je ljudstvu naš program, v imenu dijaštva povedal ljudstvu, da ima sveto pravico od nas zahtevati, da mu pomagamo. Od Boga in domovine smo vse prejeli, zato moramo vračati Bogu in svojcem. Z ljubeznijo je bilo dano, z ljubeznijo hočemo vrniti tisočero. — Slovenske pesmi, ponajveč besede Simon Gregorčičeve, v srce segajoče, so klicale naša srca na dan. Ločitev se je bližala. Kanonik Dobrovč, — mož, ki je imel največ skrbi in dela za sestanek, je dal na koncu duška svojim čutilom. Vesel je zadnjih dveh dni, ki so velikega pomena za velikovške in okoličanske Slovence. Ljudstvo je videlo na narodni meji zbrane dijake iz vseh slovenskih dežela; prišli so sem povedat ljudstvu, da so njegovi sinovi, ki so prisegli, da bodo delali za boljšo bodočnost naroda slovenskega. Iz vseh dežela smo danes zbrani v edinosti; edini bodimo; pozabi naj vsak, da je Kranjec, Primorec, Štajerc, Korošec, bodimo predvsem — Slovenci.

* * *

Za nami so dnevi naših sestankov. Veseli smo jih lahko. Tovariši, sedaj razkropljeni po univerzah in drugod, ne pozabimo načrtov naših sestankov. Noč in dan imejmo pred seboj domovino. Na delo! Pomoč obmejnim bratom nesimo.

F. J.

John B. — Washington:

Še o ameriški šoli.

(Dopis iz Združenih držav. II.)

Vernih duš dan! Ali bolje rečeno, večer pred tem dnem. Enajstkrat je že zdrknilo kladivo na zvonec. Soba je postala mrzla. Doli od Michiganskih jezer je pritegnil mrzli veter, ki se želi deloma nastaniti tudi v moji sobici. Počasi se vsedajo snežinke druga za drugo na okno. Jaz sanjam in moje sanje so pri onih, ki so mi kedaj dragi prišli na pot življenja, a so pred menoj legli počivat v hladni grob. Moja misel hiti ven, čez ocean in dalje čez hribe in doline, tja notri pod Grintovec, kjer sameva gomila materna, vsa ožarjena od utripajočih plamenov sveč in še dalje tja h koči, kjer oče združuje danes misli z mojimi in jih posveča spominu materinemu.

Glej! Tako je z menoj že tretje leto in tako bom delal Bog vé še koliko let. Misli in spomini! Kaj bi človek začel, če bi jih ne imel? Družijo se v lepo harmonijo in vselej sem srečen, kadar me obišejo tako domače kot mi tu v tujini ni noben drug obisk.

Toda k našemu predmetu! O. šolah sem Vam že zadnjič nekaj pripovedoval in danes bi tudi še rad ostal pri istem predmetu.

Državna ljudska šola (Public Shool) je razdeljena na osem stopinj (grades). Poučuje se večinoma po celi veliki državi po istem

sistemu: kar največ mogoče vtepti otrokom v glavo, vcepiti jim ljubezen do šole, izobrazbe in domovine. Snov se predeluje kar najbolj mogoče praktično: memoriranje je skoro izključeno. Prvo leto se navadno ne uči skoro nič drugega kakor čitanje, drugo pristopi še pisanje in začetno računanje, tretje pa malo slovnice in nadaljevanje prejšnjih predmetov. Krščanski nauk je popolnoma izključen. Zato so se pa razvile katoliške šole, v katerih se poučuje verouk poleg drugih predmetov, ki se jih uči v ljudskih šolah. Te katoliške šole se zovejo *Parochial Schools*. Skoro vsaka večja župnija ima tako šolo, v katero so dolžni pošiljati svoje otroke vsi katoliški stariši in obenem vzdrževati poleg cerkve tudi šolo. Država ne pripomore tem šolam prav nič, mej tem ko vzdržuje *Public Shools* sama in plačuje tudi učitelje. Brez vsakega izpita stopiš lahko po končani *Public Shool* v takozvano višjo šolo (*High Shool*). Grščina se ne poučuje skoro nikjer, latinščina se vzame le bolj površno. Dijaku ali dijakinji (ni nobene razlike ali izjeme) ni potreba vzeti vseh predmetov, pač pa vsaj par, katere bo rabil za nadaljne študije. Vsakdo je seveda obvezan obiskovati predavanje o angleški literaturi, deloma tudi o fiziki in kemiji. Druge predmete in jezike pa si izbere vsak sam. Dvojke in trojke niso nikjer v rabi. Sam si voliš predmete — zato z veseljem slediš profesorju in z lahkoto napraviš izpit. Ko si dovršil štiri leta v *High Shool*, si sposoben za učitelja v *Public Shools* ali pa nadaljuješ svoje študije na vseučilišču. Skoro vsako mesto ima svoje vseučilišče, če ne več, vsaj par fakultet. Vsaka posamezna država v Zedinjenih državah pa ima svojo komisijo, ki prideš pred njo delat izpit, predno moreš nastopiti na svojo roko svoj poklic. Take visoke šole (*Universities*) so pa tudi v zasebni lasti. Tako univerzo imamo katoličani, kot že omenjeno, v Washingtonu. Višje šole (*High Shools*) pa nadomestujejo tudi zavodi (*Colleges*), kateri so večinoma v zasebni lasti. Ti imajo nekaj sličnega zavodom sv. Stanislava v Št. Vidu pri Ljubljani. Vsako veroizpovedanje ima tudi take zavode, da, celo zasebniki jih imajo sedaj. Katoličanje imamo vsaj po en tak zavod v vsaki škofiji.

Zanimalo bo tudi, če povem, kako so razdeljene šole po Združenih državah. Vsak še tako neobljuden kraj ima svojo šolo. Tu ne pusti nihče otroka capljati eno uro daleč do bližnjega šolskega poslopja. Toda kako vzdržuje država vse to? Država ima tudi posebne šole za učitelje. Po dovršeni ljudski šoli lahko stopiš v tako državno šolo. V desetih mesecih si zrel za prvi izpit. Če napraviš tega, dobiš svojih 30 dolarjev na mesec in greš na kako majhno naselbino. Tako si napravil izpit za »tretjo stopinjo« (*the third grade*). Če nisi s tem zadovoljen, študiraš nekoliko med letom in greš med počitnicami zopet v šolo, da napraviš izpit za »drugo stopinjo« (*second grade*). Plača znaša 50 dolarjev na mesec. Če ti še ni dosti, greš in napraviš še tretji izpit in postaneš »učitelj prve vrste« (*first grade teacher*). Plača znaša od 75 do 90 dolarjev na mesec. In tako ima država učitelje na majhnih šolah z majhno plačo, na večjih

šolah (recimo mestnih ljudskih šolah, kjer se več potrebuje) pa z večjo plačo.

Šole stavijo na zračne prostore. Večina držav ima zapoved, da na 15 do 20 m pri šoli ne sme stati nobeno drugo poslopje. Mej vsako uro je okoli 15 minut dolga pavza, da se otroci preskačejo in prezračijo. Če traja pouk dopoldne več kakor tri ure, je navadno ena ura popolnoma prosta za telesne vaje (igre) in popoldne ni nobenega pouka. In kakšne igre so to? Ali naj jih naštevam? Foot-ball, Baše-ball, Hand Ball, Basket Ball: — kako naj Vam to vse razložim. Te igre so nekaj ukoreninjenega v Amerikancu, kot v Čehu sokolarjenje. Če bi na kratko opisal, bi ne mogli razumeti, če pa bi hotel na dolgo opisovati, mi je zopet treba čisto novega poglavja: nacionalne igre Amerikancev. Vse to spada k športu, brez katerega bi veliko ameriških vseučilišč ne moglo izhajati in bi sploh ne imelo nobenega dijaka, kakor tudi mnogo College-ov ne. Sploh pa ima vsako mesto, da, celo mnogo vasi, take igre. V mestih so najeti nalašč za to igralci po poklicu, ki zaslužijo na leto tisoče, če so dobro izurjeni.

Kakor vidite, sem danes podal samo bolj obširno ono, kar sem že zadnjič skiciral. Zdelo se mi je potrebno tako.

Čez morja vodé in čez hribe in doline pozdrav domovini in Vam, ki se trudite ob skladovnicah knjig, upate in obupavate, nazadnje pa spoznate, da le odločnost in neustrašenost v resnici kam pripeljeta.

J. D.:

Dijaštvo in socialno delo.¹⁾

Uvod.

Odkar je postalo socialno vprašanje eminentno kulturno vprašanje, je tudi dijaštvo dobilo svoje javne smotre, ki jih hoče z raznimi sredstvi doseči. Spoznalo je, da dijak, ki z viška zre na družbo, propadajočo v verskem, gospodarskem in socialnem oziru, ne izvršuje socialnih dolžnosti. S kritikovanjem in prorokovanjem smrti bolni človeški družbi se še ne rešuje pereče socialno vprašanje. A tako je delalo dijaštvo dolgo časa in dela še danes, zlasti ono, ki nima kulturnih programov.

Zgodovina dijaštva jasno spričuje, da se ni zanimalo za socialno življenje in da so mu bila socialna vprašanja popolnoma neznana. Da, bilo je celo javno mnenje, da naj akademik skrbi izključno le zase. Bili so individualisti, kot jih je še mnogo danes, ko tako povdarjamo solidarnost vseh stanov. Vsa življenjska naloga in poklic ter vsa vsebina

¹⁾ Vira: Dr. Karl Sonnenschein, Kann der moderne Student sozial arbeiten? M. Gladbach, 1908. Volksvereins-Verlag. — Soziale Tages-Fragen, IV³, Soziale Konferenzen und Studienzirkel, M. Gladbach, 1907.

prijetnih in lahkomišljenih akademičnih let naj bo prijateljstvo v najfinejšem svojem izrazu in odnosu, da »pojo in pijo ter se zabavajo«, in drugič skrb, da se »kaj nauče«.

Del dijaštva pa se je otresele takih smotrov ter si je v svoj program načrtal življenje po Kristusovi veri in delo za svoj narod, zlasti še socialno — karitativno delo.

Razberimo nekaj misli o socialno-karitativni organizaciji **nemškega** katoliškega dijaštva — svetnega in bogoslovnega.

Obširnejše in temeljitejše znanje si pridobi akademik po urejenem študiju. Po gotovem načrtu osnovan pouk pa se nudi na vseučiliščih in bogoslovnih semeniščih. Tudi na Nemškem je še premalo preskrbljeno za tak pouk. Vseučiliška socialna in gospodarska predavanja morajo poslušati le juristi, višji tehnik in uradniki gospodarskih društev. Pouk je obvezen. Drugi akademiki pa teh predavanj ne morejo poslušati. Nekateri bogoslovni zavodi imajo tudi stolice za sociologijo in narodno gospodarstvo. Na nemških vseučiliščih je ugodnost, da se lahko poslušajo predavanja iz državoslovja. Drugače pa je socialna izobrazba skrb vsakega posameznika.

Mnogo socialnega znanja si pridobi dijaštvo iz praktično-socialnih tečajev, ki jih prireja »Ljudsko društvo za katoliško Nemčijo«, ki ima svoj sedež v München-Gladbachu. Marsikaj se jim nudi tudi v »visokošolskih tečajih za ljudstvo«, ki jih vodijo vseučiliški profesorji. (Več o tem: »Katoliški Obzornik«, X., Evgen Jarc, Vseučiliška ekstenzija in ljudska vseučilišča.)

Katoliško akademično dijaštvo je spoznalo svoje kulturne sile in zato je začelo samo ustvarjati krožke, da poglobi socialni študij. Imenujejo se ti krožki »socialno-karitativni dijaški krožki«. Socialno zanimanje med dijaki se najlažje vzbudi v dobi akademičnega učenja. Dijaštvo je polno idealov, tedaj je pomlad navdušenja in veselja do dela. V teh krožkih se obravnavajo v predavanjih in razgovorih (diskuzijah) najbolj aktualna vprašanja iz sociologije in narodnega gospodarstva. Dijaki se seznanijo s socialnimi in karitativnimi zahtevami naše dobe ter se tako usposobijo, da že v dijaških letih dobe misel za socialno delo in da v poznejšem življenju razvijejo svoje duševne sile ter se posvete delu za javni blagor. Ti krožki dosežejo najlepše uspehe, če se priklopijo marijanskim kongregacijam. Kongregacije v naših časih niso samo velikega verskega in nravnega, temveč tudi velikega socialnega pomena. Marijanske kongregacije so ognjišče socialnih čednosti, zlasti ljubezni, usmiljenj, samozataje, z eno besedo: pravega Kristusovega duha. Kdo si upa trditi, da dijaštvo ne potrebuje teh čednosti zase in pri socialnem delu! Da, dajte nam dijakov prepojenih z resničnim duhom Kristusovim in izvojevali bomo mnogo kulturnih zmag v »življenja resnih in težavnih časih«.

Ravno vsled teh vrlin so akademiki združili karitativne krožke z marijanskimi kongregacijami, kakor n. pr. v Freiburgu. Sedaj je le še komaj tretjina vseučilišč, ki še nimajo takih krožkov. Ob času katoliškega shoda v Würzburgu leta 1907 se je posvetovalo šest karitativnih krožkov o načinu, kako bi pomnožili in osredotočili svoje delovanje. Sklenili so izdajati skupno glasilo. Dosedaj obstojajo socialno-karitativni krožki v Berlinu, Bonnu, Freiburgu, Achenu, Heidelbergu, Monakovem, Münstru in Kolinu. Za uspešnejše delo po teh krožkih so ustanovili lastno tajništvo katoliških dijaških krožkov v München-Gladbachu, ki daje nasvete in preskrbuje predavateljem snov. Če ne zadošča vseučiliška knjižnica, posreduje tajništvo izposojanje knjig iz socialno-znanstvene knjižnice »Ljudskega društva za katoliško Nemčijo«, ki šteje 15.000 zvezkov.

V teh krožkih se predava o najraznovrstnejših tvarinah. Naj navedem le nekatere: naloge krščanske ljubezni v sedanosti; skrb za mladino; krščanska strokovna društva; skrb za ljudsko blaginjo; delavske plače; zbornice; odbori; tajništva itd.

Drugo sredstvo za socialno izobrazbo katoliških akademikov so majhni socialni krožki, ki imajo 10 do 15 članov. Namen je bolj praktičen. Vzgojiti žele agilnih voditeljev za prirejanje shodov in predavanj zlasti med počitnicami. Predavanja v teh krožkih se vrše vedno v zvezi z razgovorom, pri katerem nastopi tudi strokovnjak. Ti krožki so pa dosedaj še zelo redki. To so sredstva za socialno samoizobrazbo katoliških akademikov.

Tu hočem podati nekaj misli o organizacijah dijaštva, v katerih nudi izobrazbo in celo gmotno podporo kmečkemu in delavskemu stanu.

Posebno navdušenje kaže dijaška udeležba pri karitativnem delu v Vincencijevih družbah.

Začetek teh družb je na Francoskem. Oče je sveti Vincencij Pavlanski (rojen leta 1576, umrl leta 1660). Ker je smisel za to delo v 19. stoletju zaspal, ga je poživil frančiškan Ozanam (rojen leta 1813 v Milanu, umrl leta 1853).

Bilo je leta 1833, ko se je posvetovalo v uredništvu lista »Tribune sociale«. Osem dijakov, na čelu jim Ozanam, mlad, dvajsetleten duhovit estetik in izobražen politik, kako rešiti Francijo.

Izbrali so si pot krščanske ljubezni, ki je po besedah Bossuetovih celo krščanstvo.

Osvojiti so hoteli svet krščanstvu, a ne s praznimi besedami, temveč s požrtvovalnim delom v Vincencijevih družbah.

Navdušenju je sledil urejen študij in trdna organizacija. Značilna oblika teh družb je v sledečem načrtu: pobožno branje, obiskovanje ubožcev, delitev podpor, skrb za zanemarjeno mladino in izpuščene jetnike, skratka: temelj, po katerem so odslej delovale vse Vincencijeve

konference, ki so v kratkem času prekvasile vso zahodno Evropo. Ob smrti Ozananovi je bilo 700 Vincencijevih družb.

Francoski uspehi so navdušili tudi nemške akademike, da so začeli ustanavljati samostojne Vincencijeve družbe, dočim so preje delovali le kot člani v raznih Vincencijevih družbah.

Karol Trimbörn je na katoliškem shodu v Neisse-u l. 1889 razložil socialni pomen Vincencijevih družb: Delo v Vincencijevih družbah je socialno vzgojno sredstvo, kakor si praktično boljšega misliti ne moremo. Mlademu srcu da socialno dispozicijo (razpoloženje ali dobro voljo). Vzbudi mu pravo sočustvo vanje z bližnjim. Poleg tega ima Vincencijeva družba še to veliko prednost, da že v mladosti bistri praktični vpogled v gospodarsko in socialno bedo. (Sonnenschein, str. 34.). Povdarjati pa moramo, da socialno razpoloženje in socialni vpogled nimata samo pripravljavne vrednosti za poznejše javno življenje, temveč imata še mnogo večji pomen za akademično sedanjost, ker ji dajeta popolnoma drugo smer, drug življenjski poklic in novo socialno stremljenje. Čisto resnično je, da ni nič bolj primerne za ohranitev moralne resnobe in zavesti, da je vsak stan na svetu odgovoren Bogu in bližnjemu, kot neposredni vpogled v bedo soljudi. Osebna skušnja najbolj utrdi prepričanje o moči socialne ljubezni svete katoliške cerkve.

(Dalje.)

Visokošolsko dijaštvo.

Resolucije shoda jugoslovanskih akademikov, dne 3. decembra 1908 na Dunaju.

Jugoslovansko dijaštvo, zbrano na shodu dne 3. decembra 1908, obsoja najstrožje zadnje dogodke na vseučilišču, teroristično postopanje nemško-nacionalnih dijakov ter pristranost rektorja in proforskega zbora, ki se pokorava nemško-nacionalni manjšini, in zahteva faktično enakopravnost vseh dijakov.

Protestira nadalje proti nesramnemu vse Slovane žalečemu razglasu graškega rektorja ter zagotavlja graško jugoslovansko dijaštvo svoje faktične ter moralne pomoči.

Uvažajoč, da imamo Slovani sposobnejših in bolj kvalificiranih moči za slovansko jezikoslovje, protestira proti krivičnemu predlogu dunajskega senata glede slovanske stolice na dunajskem vseučilišču in izjavlja, da bode smatralo eventuelno imenovanje primerjalnega jezikoslovca Berneckerja na to mesto kot izzivanje slovanskega dijaštva, ki bode potem izvajalo svoje konsekvence.

Jugoslovansko dijaštvo priznava Italijanom popolno pravico do lastnega vseučilišča, a mora iz vzrokov narodne samoobrambe odločno protestirati proti ustanovitvi istega v Trstu; zahteva takojšnjo in ugodno rešitev slovenskega vseučiliškega vprašanja.

Vlada naj že sedaj ukrene vse potrebno, predvsem naj z ustanovami omogoči habilitiranje slovenskih docentov.

Jugoslovansko dijaštvo zahteva priznanje vseh študij in izpitov na zagrebški univerzi za Cislajtanijo.

Jugoslovansko dijaštvo sklene, da se bode za te zahteve borilo z vsemi silami in zato ustanovi permanentni vseučiliški odsek, ki bode vodil celo akcijo.

Jugoslovansko dijaštvo protestira najodločneje proti zatvoritvi menze, proti nastopanju kuratorija tega zavoda, ki se je uklonil terorizmu nemško-nacionalnega burševstva in apelira na vso jugoslovansko javnost, da naj v najizdatnejši meri priskoči na pomoč dijaškim društvom, da jim omogoči odvrniti od slovenskega dijaštva pretečo bedo.

Dopis iz Krakova. (J. S.) — Splošni akademični shod. — Dne 12. listopada se je vršil na tukajšnjem vseučilišču splošni akademični shod. Udeležilo se ga je nad 800 akademikov iz vseh društev. Najsilnejše je bilo zastopano narodno-demokratsko društvo »Zjednoczenie«, ki je dalo tudi inicijativo za sklicanje shoda. — Na dnevnem redu sta bili dve važni vprašanji, in sicer: 1. Poljščina v korespondenci akademičnih oblasti in slušateljev z osrednjo vlado. 2. Položaj jagelonske, t. j. vseučiliške biblioteke. — Obravnavanju prvega vprašanja so dali neposredni povod Židje, ki vsled silne agitacije zionizma, ki vedno bolj propagira med gališkimi Židi sploh in še posebno med židovskimi akademiki idejo samostojne židovske narodnosti in priznanje hebrejščine, kot narodnega jezika Židov, — vedno pogumnejše dvigajo svoje krive nosove in že — počasi sicer in previdno — a dosledno in vztrajno — prihajajo na dan z zahtevo, da naj se jim na poljskih vseučiliščih prizna samostojna narodnost in se ustanovi nekaj kateder s hebrejskim jezikom! — Poljaki so se pač stoletja varali, verujoč za trdno v popolno asimilacijo in polonizacijo Židov! — In sedaj, ko vidijo pretečo nevarnost, se hččejo že zanaprej zavarovati proti takim zahtevam s tem, da nastopajo v obrambo čisto-poljskega značaja tukajšnjega vseučilišča. Zato so še pred svitom razpršili Židom vse sladke nadeje, sklenivši resolucijo, da je jagelonsko vseučilišče samo poljsko in učni in uradni jezik poljski in noben drugi, in da ima tako biti i v bodoče! — Židi so energično protestirali, naglašujoč, da imajo kot ravnopravni sodržavljeni in sodeželani iste pravice, zahtevati zase hebrejski jezik in hebrejske katedre, kakor Poljaki poljske. — Dosedanji idilični mir na tukajšnji univerzi se pač konča v doglednem času! Boj med Židi in Poljaki je neizogiben in bo bruhnil prej ali slej z vsemi svojimi posledicami.

Vzrok drugega vprašanja je bil žalostni položaj, v katerem se nahaja tako slavna in bogata biblioteka jagelonska po krivdi vlade! Več o tem bomo izpregovorili v prihodnji številki v članku »Vseučiliščne knjižnice« — »vlada in Slovani«. Z ogromno večino glasov je akademični shod sklenil naslednji dve resoluciji:

1. Vsled prepričanja, da je praktika, ki so se je do tega časa posluževali akademiki pri oddajanju prošenj in drugih dopisov na osrednjo vlado, oddajajoči prošnje, spisane v nemškem jeziku, ne strinja s poljskim značajem vseučilišča in je obenem v nasprotju z duhom konstitucijskih ustav, je akademična mladina jagelonskega vseučilišča, zbrana na splošnem akademičnem shodu dne 12. novembra 1908. sklenila:

- a) Pozvati vse akademične kroge, naj oddajajo prošnje in dopise na osrednjo vlado samo v poljskem jeziku;
  - b) obrniti se do vseučiliščnih oblasti, naj ne nasprotujejo akademikom pri tej akciji, ampak nasprotno pokažejo popolno solidarnost;
  - c) obrniti se do »Kola Polskiego« na Dunaju, naj zabrani v bodoče zlorabo naučnega ministrstva, ki izhaja iz neenakega postopanja s prošnjami oddanimi od akademikov v poljskem jeziku in z onimi v nemškem.
- Obenem izraža akademična mladina nadejo, da senat napravi vse, kar je v njegovi moči, da bi bila njegova lastna korespondenca z osrednjimi oblastmi pisana samo v poljskem jeziku.

2. V prepričanju, da ne odgovarja nad vse žalostni položaj jagelonske biblioteke, ki se po krivdi vlade neizmerno zapostavlja, niti narodni časti, niti vlogi, ki jo zasluži ta matica vseh poljskih bibliotek, dalje v prepričanju, da je ta slabi položaj v največjo škodo vseučiliški mladini, ker ji v mnogih slučajih otežkočuje študije, pozivlja poljska akademična mladina, zbrana na splošnem akademičnem shodu v dvorani Kopernika, dne 12. novembra 1908., senat in poljsko zastopstvo v parlamentu, naj odredi takoj najodločneje korake v svrhu

pridobitve kar najpreje dotacije za jagelonsko biblioteko, in sicer dotacije, ki odgovarja njeni velikosti in potrebam. Obenem smatra akademična mladina za neobhodno zahtevo, otvoritev druge dvorane za čitalnico listov in časopisov, in to v najkrajšem času.

Prvo poljsko katoliško akademično društvo. Oktobra meseca na praznik Srca Jezusovega se je v Krakovu ustanovilo prvo poljsko katoliško akademično društvo »Polonia«. Tozadevni sklep se je rodil že meseca julija t. l. Povod ustanovitvi je dala Wahrmondova afera. Druga poljska akademična društva so takrat sicer tudi protestirala proti Wahrmundu radi njegove brošure, toda ne zato, ker je nastopil proti katolicizmu, ampak ker je bil Nemeec. Ker se katoliško-prepričani akademiki niso strinjali s takim protestom, je dalo to neposredni povod ustanovitvi društva z izrecno katoliškim programom! — O vzrokih separatizma poročamo natančneje drugi mesec. Faktum je, da se epoha katoliškega gibanja med Poljaki hitro in krepko vzbuja. — »Polonia« šteje že pri ustanovitvi 25 članov in upa še v tem letu pridobiti 25 novih. Geslo »Polonie« je: »Tibi Criste et Patriae!« Kar se tiče razmer do drugih akademičnih društev, določa § 3. pravil naslednje:

»Polonia« stopa lahko v začasne ali trajne zveze z drugimi akademičnimi društvi v Avstriji.

Glavne točke programa »Polonie« so:

a) Varovanje in negovanje katoliško-narodnega prepričanja med člani;
b) vzgajanje pravih krščanskih značajev in poglobljanje etičnih naziranj;
c) obramba katolicizma in poljstva v javnem akademičnem življenju. — Svojega glasila društvo ne bo izdajalo. Nien organ bo »Prąd«, glasilo katoliških akademikov v Varšavi. — Sploh v Krakovu nobeno akademično društvo, — tudi največje »Zjednaczemi« z narodno-demokratskim programom, ki šteje okoli 400 članov, — ne izdaja lastnega glasila. »Polonia« bo pristopila k »Ligi« in v najkrajšem času stopila s slov. kat. akad. društvi »Danica« in »Zarja« v zvezo. Lokal »Polonie« je začasno »Katolicka cztelnia«, Kraków, ul. Sienna 5, parter.

Inauguracija »Poloniae«. V soboto, dne 20. novembra, je začelo svoje delovanje prvo društvo katoliških poljskih akademikov v Krakovu, pod imenom »Polonia«. Bil je to za »Polonijo« slovesen in pomemben dan, pomemben tudi za bodoči razvoj Poljakov.

Ob 8. uri jutraj so prisostvovali člani »Polonije« sv. maši v akademični cerkvi sv. Ane. Zvečer pa so se zbrali v znakih in z rdeče-belo-rmenimi trakovi v krasno okinčanem lastnem lokalu na ulici Szewski 23, II. nad. Tu se je vršil prvi občni zbor. V imenu senata je prisostvoval zborovanju kurator društva, prof. Brzeziński; posvetovanja je poslušal tudi rektor vseučilišča, dr. Frerich, velik prijatelj novega društva.

Na občnem zboru je bilo zbranih nad 40 rednih članov in članic »Polonije«. Predsednik pripravljavnega komiteja, tov. Matyasik, je pozdravil zastopnika senata in se zahvalil za veliko naklonjenost. Nato je razjasnil program društva, čegar vodivna misel je »Tibi Criste et Patriae« in povdarjal težkoče, ki gotovo v prvih dneh pridejo od sovražnikov nad društvo. Toda navdušenje članov za svete ideale društva zagotavlja zmago v bodočnosti. Govornik je dalje naglašal, da bo skrbela »Polonija«, da kedaj izroči narodu dobro pripravljene delavce in jih nauči skromnosti in edinosti.

»Polonija« ni prav nič politično pobarvano društvo, v katero more vstopiti vsak resnično katoliški akademik-Poljak. Rektor dr. Frerich se je zahvalil za povabilo in zagotovil »Poloniji« kar najdalje segajočo pomoč, želeč društvu mnogo uspeha pod vvišenimi gesli, ki so si jih izbrali njeni ustanovitelji.

Nato so dali konstitucionemu komiteju absolutorij in prešli k volitvi novega odbora. Za predsednika je bil enoglasno izvoljen tov. Puchatka, za podpredsednika tov. Fopp. Na koncu je občni zbor na predlog tov. Matyasika pozval odbor, da se takoj zavzame za vprašanje pristopa »Polonije« k »Ligi slov. kat. akademikov« in do »Ogniska«.

Po občnem zboru se je vršil prvi sijajni in zelo živahni komerz »Polonije«.

»**Marijanska akademična kongregacija** v Krakovu se zelo krepko razvija. Na koncu šolskega leta je štela 104 redne člane in 20 kandidatov. Njeno delovanje je razdeljeno na 7 sekcij, in sicer: 1. Sekcija Euharistična. 2. Kólko apologetične. 3. Dział (oddelek) św. Wincentego a Paulo. 4. Herbaciarnia (čajarna). 5. »Wtorki« (prijateljski sestanki vsak torek). 6. Sekcija wykładowa (sekcija predavani). 7. »Liga obyczajniści«.

Posebno pohvalo zaslužijo »Herbaciarnia«, »Sekcija wykładowa« in »Liga obyczajności« (Liga nravnosti). Prva vzdržuje s pomočjo prostovoljnih darov čajarno, kjer dobiva mnogo revnih srednješolcev in akademikov vsak dan za jutrek zastoni. Druga prireja popularna in podučna predavanja za rokodelske učence in sicer vsak teden dvakrat. Tretja pa ima namen dvigniti moralno zavest med srednješolci. V ta namen izdaja posebne brošure po vzgledu Angležov, Francozov in Švicarjev, kjer skuša na podstavi dokazov moderne higijene prepričati srednješolsko mladino, da zmernost, samozatajevanje, abstinenca od spolnega občevanja prav nič ne škoduje razvoju organizma, ampak ga šele pospešuje.

Klasični filologi tukajšnjega vseučilišča so že pred par leti ustanovili takozvano »Akademične kolki artystyczne miłośników dramatu klasycznego«. Namen tega društva je, oživetiti zopet zanimanje za staro grško dramo v njeni prvotni obliki s korom in orkestrom. Vsako leto priredi Kólko tri predstave v mestnem gledišču in sicer izmed del grških dramatikov. Letos bodo 11. grudnia igrali ti akademiki v tukajšnjem gledišču Sofoklejevo tragedijo v poljski prestavi. Občinstvo se zelo zanima za te predstave, in grški kor je dosegel še vselej velik uspeh. Dohodki predstave pripadejo »Kólku«. — Posnemanja vredno!

Profesor Lutosławski in poljska akademična mladina. Velik vpliv na poljsko akademično mladino v Krakovu ima zadnja leta znani profesor dr. Lutosławski. Lutosławski — kakor nekdanj ženiální Przybyszewski — vpliva kakor magnet na tukajšnje akademične kroge. Razlika je samo ta, da zasleduje Lutosławski popolnoma druge cilje nego Przybyszewski. Lutosławski hoče vzbuditi med akademiki čisto ascetične in mistične ideje. Središče njegovega delovanja je abstinenčno društvo »Elevisis«, ki ima na programu popolno abstinenco od vsakega razkošja: a) od alkohola; b) od nikotina; c) od mesa; d) spolnega občevanja pred zakonom. — Četudi zastopa dr. Lutosławski ultra-radikalne ideje, ima vendar to veliko zaslug, da je vzbudil duh zmernosti in treznosti, ki je za časov Przybyszewskega popolnoma izginil med poljskimi akademiki. Kakor znano, je dr. Lutosławski sedaj brez katedre. Vzeli so mu jo, ker so ga izpoznali za umobolnega. Kot gost pa je imel zadnje dni oktobra na tukajšnji univerzi jako zanimivo predavanje: »Vera intelektualista«. — O Lutosławskem in njegovem predavanju več prihodnjč. J. S.

»**Świat Słowiański**«, št. 46. piše: »V »Slovenču« smo zadel na poziv na slovensko akademično mladino, da bi se odpravila študirat v Krakov. Hvaležni smo, da se je spomnil naše Alme mater in najprijetnejša dolžnost bi nam bila, poskrbeti, da bi se počutili slovenski akademiki mej nami kar najprijetnejše. Naj bodo uverjeni, da bi bil vsak izmed njih sprejet v Krakovu z vso prišrčnostjo.«

Z zadovoljstvom in hvaležnostjo beležimo to izjavo od poljske strani, ker smo uverjeni, da bo našim dijakom vedno bolj treba misliti na slovanske univerze, ki so Praga, Krakov in Lvov. Krakov pa kot kulturno središče Poljakov pride pred Lvovom v poštev. Naj bi naši dijaki resneje premišljevali o tem kakor so do sedaj. Frst.

Italijansko vseučiliško vprašanje. Lansko leto je obljubila vlada, da bo to vprašanje na primeren način rešila. Vsled tega so potem italijanski državni poslanci odsvetovali akademikom prirejati demonstracije proti vladi. — In preteklo je mirno 10 mesecev, a vlada ni storila tozadevno nobenega resnega koraka. Italijanski visokošolci v Gradcu so zato pred kratkem izdali komuniké, v katerem zahtevajo samostojno laško univerzo v Trstu. Ker se pa to ne more

izvršiti tako naglo, zahtevajo provizorično laško juridično fakulteto v Trstu, glede drugih strok pa, da veljajo v italijanski kraljevini napravljeni izpiti in tam dobljene diplome tudi v Avstriji. Na Dunaju so pa poskusili laški akademiki že z demonstracijami pred naučnim ministrstvom v noči 21. oktobra. To je napotilo italijanske državne poslanca, da so poslali 27. oktobra t. l. deputacijo k dr. Marchetu. Ta mož jim je zopet obljubil, da se bo vlada še posvetovala z italijanskimi in nemškimi strankami. Ker ta odgovor ni zadovoljil ne poslancev, ne dijakov, so ti skupno sestavili memorandum, katerega so izročili 4. novembra rektorju dunajske univerze. V njem prosijo akademični senat, da naj jih isti podpira v njihovih zahtevah pri naučnem ministrstvu. Rektor jih je zagotovil, da bo senat zastopal njihove interese, misli pa, da se te zahteve ne morejo kmalu izpolniti, ker naučni minister še nima dovolj materiala za rešitev tega vprašanja.

Kakor vidimo, se italijansko vseučiliško vprašanje rešuje jako počasi. Povsod jih nekako blagohotno odkladajo. Mislim pa, da se ne motim, če trdim, da tudi naši poslanci ne bodo mirno gledali, kako se bo gradila samostojna italijanska univerza v slovenskem Primorju. Sicer pa ni nič prav vesel pojav, da je slovensko vseučiliško vprašanje v zadnjem času malo zadremalo. —ren.

Na živinozdravniški visoki šoli na Dunaju se je začel zimski semester mirno. Dne 22. oktobra so imeli slušatelji imenovanega zavoda zborovanje, na katerem je predsednik konstatiral, da so odstavljeni vsi uradniki, katerih vedenje je dalo neposreden povod k lanskemu štrajku; sploh da je dosegel štrajk popolen uspeh. Kajti večina zahtev, katere so stavili v memorandumu na ministrskega predsednika in naučnega ministra, je že izpolnjenih, ostale se pa še bodo. Za prorektorja je imenovan priljubljeni profesor dr. Tschermak. Zavod prevzame naučni minister. V kratkem času se začne zidati novo poslopje, katero je nujno potrebno, zlasti ker je letos število slušateljev izdatno narastlo. I v didaktičnem i v administrativnem oziru se je mnogo izboljšalo. »Kurschmiedi« imajo sedaj popolnoma ločeno svoj pouk. Začasno jih poučujejo asistenti, a v najkrajšem času bodo nastavljene za nje vojaške učne moči. — Naučni in poljedelski minister sta izdala dva važna odloka z dne 14. septembra 1908. Prvi odlok daje absolventom pravico do doktorata. Napraviti je treba za doktorat disertacijo (izvirno znanstveno razpravo; temo si sam izbereš iz živinozdravniške vede) in rigoroz (strog izpit iz dveh živinozdravniških predmetov; predmeta si voliš sam iz dveh različnih strok). Če prva disertacija ni odobrena, napraviš drugo in tretjo. Če je pa še tretja zavržena, potem izgubiš za vedno pravico do doktorata. Rigoroz je dovoljeno ponoviti samo enkrat. Doktorat pa tudi stane. Ko predložiš disertacijo, plačaš 40 kron takse. Ta denar dobe profesorji, ki ocenijo disertacijo. Za rigoroz plačaš 80 kron; 70 kron dobe profesorji izpraševalne komisije, 10 kron pa gre v pisarniški fond. Promocija z diplomom stane 60 kron. Vse skupaj torej 180 kron. Doktorat medicinae veterinae je fakultativen in ne podeljuje nikakih stanovskih predpravic. — Z drugim odlokom se vpelje kolegnina, in sicer za avstrijske državljane 50 kron, za tuje 75 kron na tečaj. Te kolegine so redni slušatelji lahko polovično ali popolnoma oproščeni na podlagi ubožnega spričevala in kolokvijskih spričeval. — H koncu zborovanja se je konstituiral nov odbor, v katerega so izvoljeni 4 Nemci, 3 Čehi, 1 Poljak, 1 Hrvat, 1 Slovenec, 1 Italijan in 1 judovski nacionalc. J. P.—n.

»**Bratska zveza**« se imenuje društvo slovanskih tehnikov, ki se je ustanovilo 17. oktobra t. l. v Strelitzu na Meklenburškem. Namen društva je bratsko občevanje vseh slovanskih slušateljev streliške tehnike, spoznavanje njih stremljenja in šeg, vzdrževanje slovanske čitalnice, prirejanje predavanj in skupnih izletov. Pravila so že potrjena. Društvo šteje 50 članov. Predsednik je Hrvat, razven njega so v odboru 3 Poljaki in 1 Slovenec. Društveni svetovalci so: 2 Bulgara, 1 Slovenec, 1 Rus in 1 Litavec. —ny.

»**Centralna organizacija svobodomiselnih visokošolcev v Avstriji**«. — Prvi poziv, naj se osnuje omenjena organizacija, je izšel iz Inomosta. Zvezali naj bi se vsi svobodomiselni akademiki vseh narodnosti in verskih izpovedanj. Narodnost naj stopi v ozadje, v ospredje pa brezobziren boj proti klerikalcem na univerzah. Zastopniki nemških svobodomiselnih društev na

Dunaju so imeli tozadevno osem sej, katerih rezultat je ta, da so energično odklonili vsako zvezo s svobodaši drugih narodnosti. Na svetu se res vse hitro menja. Lani so imeli seje na Dunaju vsi svobodomisleciskupno, Slovenci so bili tako protežirani, da je radikalec Zalakar dobil celo besedo in izpodbujal ljudi v »internacionalni« boj za Wahrunda. Letos pa Nemci vsako tako skupno delo energično odklanjajo. Res: »tempora mutantur«.

V komiteju svobodomiselnih visokošolcev na Dunaju, ki se je osnoval izza Wahrmundovih bojev, se je pojavil razdor. V njem so bili zastopani Poljaki, Ruteni, Hrvati, Slovenci, Čehi, Italijani, socialni demokrati, judovski nacionalci, žensko akademično društvo in nemški svobodomiselni burši. Pred kratkim so Nemci sklicali sejo, pri kateri je bila zastopana vsaka narodnost po enem zastopniku, Nemci so jih imeli sedem. Njih govornik je zahteval, naj komite obsodi zadnje postopanje Italijanov na univerzi in da se zato izobči Italijane za eno leto iz komiteja. Po triurni debati je bil predlog odklonjen. Nemci so nato naznanili izstop iz komiteja. Isto je storilo par dni pozneje žensko akademično društvo. pk.

»Nemški značaj« je pokazala dunajska univerza tudi pri letošnjih volitvah zastopnikov v juridično podporno društvo. Došli Nemci so videli, da so v manjšini in da ne proderejo z nobenim kandidatom, zato so po kratkem prepiru z društvenim predsednikom odšli pred volitvijo. Nato so bili soglasno izvoljeni za zastopnike 1 Slovenec (član »Slovenije«) in 2 Čeha; za njih namestnike 1 Hrvat, 1 Čeh in 1 Slovenec (član »Danice«). pk.

Duhovniške štipendije v Avstriji. V Avstriji uživa 1943 dijakov letne ustanove 463.336 K iz duhovniškega kapitala, ki znaša v ta namen 12.584.602 K. Posamezne dežele imajo duhovniške ustanove v naslednjem redu:

Dolnja Avstrija	147	ustanov	v znesku	52.180	K
Gornja Avstrija	69	»	»	22.312	»
Solnograško	39	»	»	26.096	»
Štajersko	121	»	»	32.680	»
Koroško	42	»	»	7.122	»
Kranjsko	137	»	»	19.304	»
Gerica in Gradiška	9	»	»	1.182	»
Trst	49	»	»	13.304	»
Istra	1	»	»	168	»
Primorje	59	»	»	12.834	»
Tirolsko	146	»	»	27.256	»
Predarelsko	92	»	»	9.992	»
Češko	370	»	»	98.752	»
Moravsko	207	»	»	36.158	»
Slezija	33	»	»	4.584	»
Galicija	329	»	»	84.708	»
Bukovina	6	»	»	1.652	»
Dalmacija	89	»	»	22.870	»

Sedanje stanje »Zveze italijanskih katoliških akademikov«. S tem podajamo pregled zvezinega stanja koncem zadnjega šolskega leta, do katerega smo njeno zgodovino že itak podali v letošnji »Zori«. — »Zveza« je bila prav do letos precej slaba, v zadnjem se je pa nepričakovano okrepila in ima v skoro vseh vseučiliških mestih Italije ali svoje krožke ali pa društva (»circoli« in »società«). Tako v mestih: Ferrara, Padova, Parma, Modena, Pavia, Florenca, Pisa, v Genovi se ustanavlja, v Rimu pa se ustanovi v decembru, v Bergamo in Brescia imajo že precej naraščaja, le Bologna je še indiferentna. V Neapolju, kjer je okolu 6000 vseučilišnikov, se te dni snuje »mladeniško društvo« s sledečimi pododseki: dijaški, delavski in civilni (kamor pristopi lahko vsak, ki ne spada v eno prejšnjih kategorij). Vseučilišnikov bo pristopilo gotovo okolu 200. Tudi v Palermo, Cagliari in Messini raste zanimanje za ta društva in katoliška zavest.

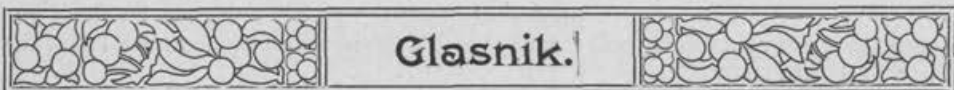

Glasilo »Studium«: Notranja vez teh krožkov in društev so skupne ideje in cilji, zunanja pa »Studium«, ki ima, kakor znano, izvrstne sotrudnike, skoro same vseučiliške profesorje. Samo oni del, ki je posvečen res vseučiliškemu gibanju in življenju, je pomankljiv. Glavna napaka je, da tako malo dopisujejo visokošolci in tako list tudi ne zabilježuje in ne zasleduje zadostno gibanja in potreb mej visokošolci in je na ta način agitativna akcija z listom preomejena.

Tudi stališče napram drugim katoliškim organizacijam se je znatno spremenilo. Društvo deluje v sporazumu z vsemi, a ni od nobene odvisno niti od »Opera di Comitati e Congressi cattolici italiani« ne več. Ko člani vstopijo, volijo si čisto prosto politično korporacijo, ki vstopijo vanjo; navadno vstopajo v »Unione popolare...« Z »Zvezo italijanskih mladeničev« (Un. della giov. catt. il.) žive v dobrih odnošajih. Ž njo se tudi nekako medsebojno izpopolnjujeta. Zveza mladeničev pošilja svoje odrasle člane, ko vstopajo na vseučilišče, v »Zvezo katoliških akademikov« in nasprotno akademiki pomagajo o počitnicah mladeniški zvezi pri njenem delu.

Tudi s cerkveno oblastjo živi »Zveza« sedaj v najboljšem sporazumljenju. Cerkvena oblast tudi odobrava in podpira stremenje »Zveze«, posebno kardinal Ferrari (Milan) in Maffi (Pisa) in tudi sveti Oče, ki jih je sprejel v avdienci.

Stelè.

Predavala sta tov. Erjavec v Šmartnem pod Šmarno goro o komunizmu in tov. Komlanec v Sv. Križu pri Kostanjevici o dvojni nalogi izobraževalnih društev, ki je: braniti in graditi.

Nove razglednice je založila S. D. Z. Izdala je tri slike: Slomška, Ant. Janežiča in Andr. Einspielerja, torej najznamenitejše može, ki so delovali v obmejnih krajih za prebuditev narodovo in njegovo pravo izobrazbo. Čisti dobiček je namenjen organizaciji obmejnih krajev, kateremu delu je v zadnjem času posvetila S. D. Z. svojo posebno pozornost. Dolžnost vsakega somišljenika je, da rabi samo te razglednice in S. D. Z. tako gmotno podpre v njenem delovanju; s tem bo oškodovana kvečjemu kaka nemška firma za razglednice, odkoder se ponavadi kolportira vse blago te vrste v naše kraje. Bodimo tudi tu dosledni! Zvezine razglednice se naročajo in dobivajo pri: iur. Stanko Masič, Ljubljana, Zalokarjeva ulica 10, dalje v prodajalni »Kat. tiskovnega društva« v Ljubljani in v Cirilovi tiskarni v Mariboru.

Št. Ilj! Naši narodni nasprotniki se zaganjajo z vsó silo ob slovensko posest. Poleg tužnega Korotana jih bodejo v oči prelepe zelene Slovenske gorice. Mesec za mesecem izdaja »Südmarka« velike vsote za nemško šolstvo, kupuje velika posestva od zadolženih slovenskih posestnikov in naseljuje na njih protestante iz »rajha«. Letošnje leto so se zavzeli Nemci s posebno silo za Št. Ilj, ki je nekak ključ do Slovenskih goric, da ga ugrabijo našemu narodnemu življu in odtrgajo od Rima. Pokupili so že veliko slovenske zemlje in sezidali svojo šolo, v katero silijo deco odvisnih slovenskih viničarjev. Ako pojde to še nekaj let tako dalje, ne poteče več pet let in v lepi šentiljski fari se ne bo več govorilo slovenske govornice in le težko bo najti katoliško družino.

»Slovensko bralno in kmetijsko društvo v Št. Ilju« je svoje sile vedno posvečalo krepkemu narodnemu delu, opozarjalo rodoljubne kroge na nevarnost, ki preti Št. Ilju v narodnem in morda ne manj tudi v verskem oziru, a našlo ni dovolj odziva. Vsi obupni klici so ostali le glas vpijočega v puščavi.

Šentiljski Slovenci nimajo svojega doma — trden dom pa je prva opora za delo in uspehe. Zato so sklenili sezidati si »Društveni dom«. Ali sami so prešibki, potrebujejo pomoči od povsod; zlasti bratje iz središča, iz Kranjske, naj bi podpirali to velevažno misel. Ako so meje krepko zavarovane, potem se bo centrala

sigurno razvijala, ako pa podere sovražnik okope, se bo trdnjava sama težko branila.

S. D. Z. se je zavzela za Št. Ilj. Zato si šteje v dolžnost, da tudi ona opozori slovensko javnost na veliko nevarnost. V svetem božičnem času smo, zato, bratje, obdarite ob tej priliki tiskane! Izobraževalna društva, prirejte predstave in naklonite vsaj nekaj dobička Št. Ilju! Naše ženstvo in dijaštvo, pobirajte darove v ta namen! Na delo tedaj, ker resni so dnovi! Naj bi naš klic ne ostal brez odmeva!

Darovi naj se blagovolijo pošiljati na naslov: Josip Golob, kaplan, ali pa Franc Žebot, blagajnik »Slov. bralnega in kmetijskega društva« v Št. Ilju v Slovenskih goricah.

Nabirajte knjige za Št. Ilj! Pogoj, da storimo ljudstvo narodno zavedno, je dobra ljudska knjižnica. V tej se uči ljudstvo spoznavati lepoto svojega jezika in zgodovino svojih prednikov, tu se uči ljudstvo ljubiti svojo rodno grudo in svoj materni jezik. — Najhujši boj bijejo sedaj za svoj narodni obstanek Slovenci v Št. Ilju, — priskočite jim na pomoč! Darujte svoje knjige, ki jih lahko pogrešate, knjižnici v Št. Ilju! Nabirajte knjige med prijatelji in jih pošljite na naslov: Josip Golob, kaplan v Št. Ilju v Slovenskih goricah. Hvaležno sprejema »Slovenska dijaška zveza« vsak dar v denarju za knjižnico v Št. Ilju. Dosedanja knjižnica šteje le malo knjig in nima dostojnega lokala.

Tovariši, somišljeniki, kupujte obmejni kolek, ki ga je založila S. K. S. Z. v Mariboru obmejnim bratom v pomoč! Naroča se lahko tudi pri predsedniku S. D. Z., iur. M. Natlačen, Dunaj VIII., Strozsigasse 42. Posnemajte Nemce, kjer dobi »Südmarka« samo za svoj kolek stotisoče na leto!

Srednješolsko dijaštvo.

Iz Kranja. Šoiska reforma se v marsikaterem oziru menda ne bo obnesla. Škodljivo je za nekatere zlasti to, da se jim med konferenco ni treba pravzaprav nič učiti, kakor si razlagajo odlok, saj mora biti v neugodnem slučaju ob koncu še enkrat vprašan: torej takorekoč legitimiranje starega »špricanja«.

V dijaški kuhinji je naredba, da izgubi tisti, ki je imenovan iz dveh predmetov, za celo konferenco hrano. To zna občutno zadeti dijaka, ki nima sredstev, da bi se sam vzdrževal, posebno zdaj, ko so konference dolge in je vplačeval malo ali celo nič deneska. Da pa baš zdaj, ko je en sam red, sreča veliko odloči, je jasno; zato bi se zdaj pač manj mogla povdarjati lenoba, ki bi bila vzrok neugodnega uspeha, zlasti pri tem vprašanju.

Zaradi premajhnega števila (celih 10) obiskovavcev ni letos pouka v slovenski steno grafiji, daš bi bil dotični profesor brez odškodnine poučeval, kakor je bilo že lani.

Tudi pri telovadbi še nismo dosegli povoljnega števila. Kljub dejstvu, da se dandanes njen pomen povsod povdarja. Nekaterim, in to baš tistim, ki bi je bili najbolj potrebni, bi tak drugega ne pomagalo kot obligatna telovadba.

Izvrstno bi služil višjegimnazijcem, zlasti za predavanja, splošen katalog iz slovenske, kakor iz nemške knjižnice, dozdej še ni nobenega.

Iz Celja. Zaradi septemberskih nemirov in nemških izgredov smo sklenili vsi bojkotirati nemške trgovce. Od naše strani se to v polni meri vrši. Zato smo se združili vsi slovenski dijaki celjske višje gimnazije, brez razlike naziranja, proti Nemcem. Svobodomisleci posebno pridno agitirajo med nižjegimnazijci. Pravijo jim, da radikalizem ni veri nasproten, temveč da je to struja, ki se ne briga niti za politiko niti za vero. In to jim neizkušeni fantje verjamejo in mislijo, da se pravi biti radikalec za vse indiferenten in da stoji takorekoč v sredi. O »zlata sredi«!

Večkrat se piše, da je poturica hujši nego Turek. To se lahko opaža tudi pri svobodomiselnih dijakih. Tisti, katerih stariši so pobožni in verni, so največji zagrizenci. Mislijo, da so oni gospodarji, in pripetilo se je že, da so liberalni dijaki svoje katoliške dijake pretepali in jim prepovedali sploh govoriti. Res, »svoboda« vlada, seveda kakor jo razumejo svobodnjaki. To nas mora samo podžgati, da se poprimemo resnega dela in da bomo tem predrznežem stopili na prste.

Iz Ljubljane. »Zora« — »Mentor« — »Mladost«. — Med našimi fanti je nastalo malo nejasnosti in raznih dvomov, ker se s številom časopisja, večja dijaški davek. Bodi mi dovoljeno v kratkih besedah označiti o tem svojo sodbo. — »Zora« je bila, je in bo, kakor nam izpričuje prva številka, naša zaščitnica na organizacijskem in prijazna svetovalka na leposlovnem polju. Poleg visokošolskemu je »Zora« predvsem namenjena tudi srednješolskemu dijaštvu. Nujno je, da se naš srednješolec zanimlje za organizacijsko delo skupnega slovenskega katoliškega dijaštva. To mu nudi »Zora«. Dolžnost vsakega našega soborivca za krščansko idejo je, — da je naročnik »Zore«. Podpirajmo jo tedaj z naročnino, dopisovanjem in razširjevanjem. Čim več bo imela naročnikov in dopisnikov, tem bolj bo popolna in tem bolj bomo zadovoljni z njo. Na delo za »Zoro«! — »Mentor«. Kot mlad zastavonoša se mi zdi, ki se je prerinil do čete hrabrih mladih borilcev. Od nekaterih je bil pozdravljen s triumfom, drugi pa trdijo, da je preveč »schulmäßiĝ«, da so stvari kot zrakoplovstvo i. dr. že čitali kolikor-toliko v slovenskih časopisih. Toda vseeno je »Mentor« dober prijatelj, ki nudi srednješolcu marsikaj poučnega. Kdor le more, naj se naroči nanj. — »Mladost.« Obljubljala je, da bo zasledovala tudi dijaško gibanje. A ker ima preobilno posla z mladinsko organizacijo po deželi, je to opustila. Dijaki-telovadci so naročeni nanjo. Pa tudi sicer je ta ali oni dijak, kogar zanima mladinska organizacija, njen naročnik. — Veljaj načelo: Predvsem bodi naročnik »Zore« in če moreš se naroči tudi na »Mentor« in »Mladost«.

Vuk.

Obisk čeških srednjih šol v šolskem letu 1908—1909. V letošnjem šolskem letu je v kraljevini Češki 34 moških gimnazij s češkim učnim jezikom (izvzeta akademija grofa Straka), s 322 razredi (52 paralelk). Obiskuje jih 9423 javnih učencev in 105 privatistov (lani 9594 — 74). Na razred pride 29.3 učencev (lani 29.9). Najbolj obiskane gimnazije so: budjejeviška s 527 (7 par.), gimnazija v Kraljevih Vinohradih s 571 (tudi 7 paralelk), in pribramska s 421 učenci; najmanj obiskane gimnazije pa so: v Rokycanu s 158 javnimi učenci in 212 privatistinjami, v Pilgramu s 157, v Litomišlju s 170 in Kraljičinem dvorcu (Königinhof) s 176 učenci. Vsaka druga češka gimnazija zaznamuje mnogo nad 300 in 400 obiskovalcev.

Realke s češkim učnim jezikom je letos na Češkem 28, katere obiskuje 10.123 javnih učencev in 146 privatistov in privatistinj (lani 9977 — 35). Razredov štejejo te realke 284 (114 paralelk). Povprečno pride na razred 35.7 javnih učencev (lansko leto 36.4). Z najštevilnejšim obiskom se ponašajo realke: v Kraljevih Vinohradih (710 — 10), praška II. (602 — 5), praška III. (586), budjejeviška (467), iičinska (443), mladoboleslavska (453), plzenska I. (457), realka v Žižkovu (541) in ona v Piseku (491). Vsako drugo realko obiskuje navadno čez 300 in 400 učencev.

Listek.

Dijaški Almanah 1908/9. Radovedni smo bili na letošnji radikalni »Almanah«, ker se je zanj tako agitiralo radi izvrstnih člankov. Posebnega nismo opazili, kar bi srednješolcu res koristilo. Najpraktičnejšega »svetnikov« zopet ni. Gospodje so hujši kot francoski revolucionarji, ki so hoteli prekucniti tisočletni tedenski red, a naposled uvideli, da je tradicija silnejša kot njihova — zagriženost. Mogoče se udajo sili potrebe tudi naši korenničarji in postavijo »proti-

svetniško« strujo v pokoj. — Ko smo pregledovali svobodomiselni koledar, smo bili kar iznenadeni, ko nismo mogli nikjer zaslediti med svobodomiselnimi »svetniki« radikalne trojice g. Žerjava, Ribnikarja in slavnoznanelega Haecklovca — Grošlja. Kako lepo bi se bralo: tega in tega meseca je bil rojen Dr. Gregor Žerjav, trikratni častni član radikalnih akademičnih društev, vodja združniškega gibanja na Slovenskem in početnik radikalnega gibanja. Res ni prav, da narodnoradikalna eksekutiva ne proglasi v koledarju svojih velmož za »svetnike«. Naj se v bodoče gotovo popravi. Se splošno želi. — Glede Prage (str. 82) zaupno povemo, da bo v bližnji bodočnosti Almanah v neprijetnem položaju, ko bo moral opustiti ponatis iz lanskega Almanaha. — Akademična podružnica Družbe sv. Cirila in Metoda v Gradcu je od junija 1907 domena koalicije Tabor-Triglav. Zarjani od tedaj prepuščajo usodo podružnice popolnoma koaliciji: v podružnici ni in ne bo več Zarjanov. Zakaj, to naj pove prihodnji Almanah (83). — V »Komiteju slovenskih akad. društev na Dunaju« od Wahrmundove afere, v katero je posegel tudi »Komite«, ni več »Danice« in »Hrvatske«,¹⁾ torej niso v njem zastopana akad. društva vseh slovanskih narodnosti brez ozira na politično ali versko prepričanje, seveda niti ne vsa tri slovenska akad. društva na Dunaju (83). — Ugaja nam članek »Hrv. dijak«, ki je pisan dokaj objektivno. Da je piscu »Hrvatska straža« zelotski organ, se ne čudimo. Tudi »Rimski Katolik« je bil svoje dni našim isto. Razumemo. Opozarjamo brate Hrvate, da izpregovore o tem članku v »Luči«. — Članek: »Za vzori svobodnega, izobraženega človeka« ponavlja stare fraze. Nasmehnili smo se zadovoljno, ko smo čitali stavek (str. 122): »Izobražen človek gleda povsod, karkoli opazuje, naravnost, presoja vse po svojem prepričanju.« Med izobražene ljudi spadajo gotovo le napredni svobodomiselni elementi, klerikalci so notórični naduteži. To čivkajo od nekdanj radikalni vrabiči. Zato ne delamo piscu krivice, če tako zasukamo stavek: »Ker 'klerikalec' ni izobražen (ker ni napreden) človek, ne gleda povsod, karkoli opazuje, naravnost, (ampak 'krivo'), ne presoja vsega po svojem prepričanju.« Enako smo se nasmehnili pri tem stavku: »Razum in značaj sta glavni dve normi, ki določata smer svobodnemu, izobraženemu človeku.« Hudomušni smo dovolj, da sklepamo tako: nesvobodnemu, neizobraženemu človeku-klerikalcu nista razum in značaj glavni dve normi, ki mu določata smer. Ali je res vzrok tega, da kdo postane birokrat, blaziranec, iz »framasona« zagrizeni klerikalec, le njegova duševna nezrelost in pomanjkanje značaja? Poznamo malo bolj duševne probleme in življenja teže, da ne bi si sojali oporekati. Mogoče pride pisec po dolgih letih do drugih misli in naj tedaj piše povest o duševno nezrelih ljudeh in pomanjkanju njihovega značaja. Res in ni res — častiželjnost nam ne sme nikdar biti motiv, da stojimo na svojem polju vsak vedno na prvem mestu, da stori povsod vedno dvakrat toliko ko drugi (str. 126), ker bi bil to zelo, zelo egoističen in nenraven motiv, marveč iz zavesti dolžnosti in ljubezni! — Dobra je misel, podati bibliografijo. Žal, da se iz nje tako lepo zrcali človeška napaka, ki ji pridigujejo radikalci na vsi črti: enostranost in omejenost. Viri za »vsestransko izobrazbo so skoro izključno izčrpani iz »svobodomiselne« literature. Razporedba je netočna: antropologija je n. pr. zelo upoštevana znanost! Pripomnimo le še, da smo bili presenečeni, ko nismo našli med bibliografijo nikjer od radikalcev tako oboževanega — Haeckla. Čudno, čudno. — Sicer pa gospodje že vedo, čemu ni več njihov svobodomiselni prerok. Sicer pa Bötsche zadestuje za uvod v monistično svetovno naziranje. — Članek: »Svetovni nazor in šola« ima za nas le to vrednost, da si zabilježimo markantne stavke: krijejo dovolj snovi za izpopolnitev slike o mišljenju radikalcev. »Resnica je, da čutimo vsi, da se je stari verski življenjski nazor preživel in da danes že ne zadostuje navadnemu človeku. Rastoča civilizacija bo pometla še zadnje ostanke stare vere.« Upamo, da ne bo tako hudo, kot si domišlja pisec članka. Mogoče bo »civilizacija« prej pojenjala in se utrudila, predno bo pometla še »zadnje ostanke stare vere«. Pustite no vendar »staro vero« in se brigajte rajši za novo, ki jo današnji čas šele »tvori«. — »Novi življenjski nazor se bo stvaril na podlagi vede; lahko, da sprejme vase tudi neznani svet, ki bi odgovarjal hrepenenju srca in našem čustvu, toda formulirane vere ne bo priznal nikdar več.« Torej novi življenjski nazor bo stvarila šele veda, »formulirane vere« ne bo priznala nikdar več: čemu govorite o modernem

svetovnem naziranju, če ga bo veda šele vstvarila? Kako morete vedeti, da nekaj, kar še ni, ne bo priznalo nikdar več »formulirane vede«?! Ne fantazirajte toliko, marveč več mislite in se držite matere vede, ki vas bo končno temeljito poučila ločiti med fantazijami, frazami in — smešnostjo.

»Takozvana versko-nravna vzgoja se mora umakniti umsko-nravni vzgoji, npravna vzgoja se mora položiti na naravno podlago.« Po sklepu svobodomiselnega shoda v Ljubljani si moramo misliti to »naravno podlago« tako, da bo v »svobodni šoli« dobil vsak otrok v roke mesto katekizma državni zakonik. Tako si namreč predstavljajo gospodje to »naravno podlago«. Tem potom bodo seve odstranjene vse učne in umske težkoče. Krasno bo v ti moderni šoli, ko bodo juristi vsak po svoje komentirali in zavijali — naravno podlago. Čas presrečnim kranjskim jurjem pride — ! »Namesto pristranske zgodovine svete katoliške cerkve, bi se morala podajati kulturna zgodovina, ki bi podajala razvoj svetovnega nazora.« Ker vemo, da se na Kranjskem te želje še ne bodo tako kmalu uresničile, smo jako hvaležni piscu za — prekrasno misel. Drtina, Krejči in Masaryk namreč še niso odločivni činitelji med Slovenci. — »Današnji čas je preveč resen, misleč in skeptičen, da bi mogli v njem vzgajati ljudi na podlagi starih bajk, slavospevov itd. Treba je stalne, trdne podlage.« Kljub temu, da je današnji čas preveč resen, misleč in skeptičen, vendar se radikalcji kaj radi zatekajo k novim bajkam in nekritičnim virom à la Haeckel, Bölsche, Renan, Straus itd. Tu se njihova resnost in skepsa ustavi, ker so na »stalni, trdni podlagi«. —

O članku »K točki našega programa, vera je privatna zadeva«, smo izpregovorili na drugem mestu obširneje.

V obče se pa i mi pridružujemo pisčevci želji, (str. 156) ko pravi: »Človek, človeštvo, kultura itd. naj se podaja v popolno jasni luči, brez zavijanja. S tem se da mladini trdno podlago, da ne pride prejalislej čas, ko se mora ločiti od vsega radikalnega in si sama iskati pot resnice.« Napišite kot geslo te besede na prvo stran prihodnjega Almanaha ter se tudi ravnajte strogo po lastni želji. Mogoče bo potem več pozitivnega. — — — U.

Jakob Aljaž: »Mešani in moški zbori.« V. zvezek. Zopet je izdala »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani nov zvezek Aljaževih skladb. Tu so uglašene štiri Gregorčičeve pesmi in Slavinov »Triglav«. Skladbe prijateljem prav toplo priporočamo. Opozarjamo še posebej na »Stražnike«, najnovejšo Aljažovo skladbo, ki izvrstno izraža čustva in misli, ki jih je položil Gregorčič v to svojo pesem. Skladba je času primerna, ker budi v srcu pevca in slušatelja narodno zavest. »Stražnike« pošilja »Katoliška Bukvarna« zborom in društvom tudi v večjem številu na zahtevo brezplačno. »Mešani in moški zbori«, V. zvezek, stanejo kakor prejšnji zvezki 60 vinarjev.

Dogma. Ker sem bil sam na raznih takih dijaških sestankih in vem, da se ravno vprašanje o dogmah obdelava brez vsake znanstvene podlage, se mi zdi potrebno, da odgovorim tukaj na vprašanje: 1.) kaj je dogma, in 2.) kaj je evolucija dogme, da se ne bode zopet slišalo raznih neumnosti o »dogmatičnih protestantih« ali še celo kaj hujšega.

Naša vera sloni na naukih, ki jih je dal Bog sam. Ohranjeni so nam ti nauki v tradiciji (pisani in nepisani), in Cerkev je postavljena od Kristusa, da te nauke čiste ohranja in jih dalje razširja. Le Cerkev ima to pravico, obljubljen je ji zato božja pomoč, in mi jo moramo slušati in sprejeti te od Boga razodete in po njej ohranjene nauke. In ti nauki, ki jih uči Cerkev kot razodete, ti nauki se imenujejo dogme. Pa bo odprl kdo sv. pismo in rekel: vedeti, da so nekateri nauki zapisani dobesedno, neposredno, »Tega kar uči Cerkev kot dogmo, pa ni v sv. pismu.« Res je! Zato je pa treba formalno, drugi pa posredno po prvih formalnih — virtualno. In čim bolj se je razglabljala bogata vsebina sv. pisma, tem bolj so se odkrivali razni nauki, ki jih vsebuje včasih en sam stavek sv. pisma. In ko je bilo treba, je sv. Cerkev te resnice definirala.

Kar se tiče evolucije — razvoja — dogem, je treba pomniti, da so se do smrti apostolov razvijale dogme same, od tega časa naprej

pa ne več dogme same, ampak samo njih umevanje, ali: vsebina dogem je ostala od smrti apostolov do danes ista, le formula dogme se je izpreminjevala. Ločiti pa moramo pri evoluciji dogem tri štadije: 1.) ljudje so verovali vse nauke in vse resnice tiho, brez vsakega pomisleka, 2.) začele so se razne kontroverze, ki so dale povod 3.) definiranju naukov in resnic. Sedaj razumemo, zakaj se nauki definirajo sčasoma in zakaj se sploh definirajo. Kadar je prišla potreba, — ko so se namreč vrinile v umevanje Kristovih naukov razne zmote, — je odločila Cerkev, kaj je pravi, čisti Kristov nauk, da je odpravila tako vsako težkočo v prepirih in dala jasnost onim, ki so hoteli priti k globljemu spoznanju resnic. Odločiti pa, kaj je pravi nauk, odločiti, kaj je razodetega, se ne pravi nič drugega, kot nauk definirati, oziroma postaviti dogmo. Torej ne vsebuje dogma, kadar je definirana, ničesar novega, ampak je samo izrečena opredelitev tega, kar je bilo razodetega. Vsebina nauka je ostala ista — dogma je dala le formulo resnici, da jo moremo lažje umevati. Dogma ni torej radi nauka, ampak le radi nas, da se ne moremo motiti, da vemo, kaj je razodeto in kaj ni.

Torej čemu tak strah pred to nedolžno besedo? Saj nam le olajša naše delo: priti do resnice, ki »nas bo osvobodila«. Iščimo resnice in ne zametavajmo tako hinavsko sredstev, ki nas vedejo do resnice, do Kristusa. Študij bogoslovske znanosti pa je sredstvo, ki nas vodi do cilja, zato študirajmo in vzpodbujajmo tudi druge, da bo i nje osvobodila Resnica!

F. S. G.

Amerika, svet neverjetnosti. Prijatelj našega lista piše iz Montreala, Canada: »Lena megla, gosta, da bi jo skoro lahko z nožem rezal, je pokrivala ulice mesta Montreal, ko sem se zbudil prvič tujec med tujci v kanadski metropoli. Toda, čemu bi pravil, da je pokrivala megla mesto ravno ono jutro, češ, kot bi hotela pokazati meni neznanču svoj vpliv in svojo moč na otoku, ki je posejan z neštetimi poslopji in na katerem prebiva nad pol milijona ljudi. Pokrivala je že ta vlažna nadlega otok odkar ljudje pomnijo in bode še belila glave ljudem, kot jih belí v stari domovini slavno znana ljubljanska megla ljubljanskim mestnim očetom. Ko še ni bilo nobenega sledu o današnjem Montrealu, in je še Indijanec, svobodni sin, še svobodno stikal po teh goščavah za plenom, oklepala ga je megla v svoj prozorni plašč; zrla je stoletja na zgodovinske dogodke, ki so se odigrali na bregovih reke Sv. Lovrenca in reke Ottawa.

Naveličal sem se opazovati meglo, napotil sem se po mestu. Kmalu mi je množica ljudi zastavila pot. Priklopil sem se tudi jaz račovedni množici in hitel v isti smeri tja gori proti nekoliko vzvišenemu prostoru nekako v sredini mesta, kjer se dviga veličastna in prostorna montrealska stolna cerkev. Sopotnik, ki se je pomikal na moji strani v ravno isto smer, mi je razložil vzrok vsega tega hrupa in šuma v sicer mirnem Montrealu. Pravil mi je, da začne tukajšnja slavna univerza De Laval prihodnji dan s podukom. Navada je v tem kraju, da se dan popreje poklonijo Vsemogočnemu vse štiri fakultete: modroslovska, bogoslovska, zdravilska in pravoslovska. Bogoslovska fakulteta tvori sicer svojo skupino, vendar pa se ta dan pridruži drugim. V ta namen prisostvujejo vsi oddelki pri skupni božji službi v stolni cerkvi. Dijaki s svojimi zastavami so bili že zbrani v cerkvi, ko sem dospel do cerkvenih vrat, nudil se mi je krasen prizor. Dolga nepotrta vrsta profesorjev se je pomikala sredi cerkve. Bili so civilni profesorji, deloma v najlepši dobi, deloma že sivi starčki; manjkalo tudi ni med njimi raznovrstnih učenih redovnikov. Vsi so bili ogrnjeni z dolgimi zelenimi plašči, obrobljenimi z dragoceno sobolovino. Vsa ta skupina je zasedla posebne prostore v prvih vrstah. Po dokončani službi božji je stopil sivolasi ravnatelj vseučilišča pred oltar, pokleknil na stopnice pred škofa ter molil s slovesnim glasom apostolsko vero. Vsi učenjaki so sledili njegovemu vzgledu, eden za drugim. Bil je res veličasten prizor. Skoro nisem mogel verjeti, da so ti učenjaki večjidel narodni bratje onih Francozov v Evropi, ki dandanes teptaio v prah sveto vero in sploh ne morejo trpeti v svoji sredi ničesar, kar je vzvišeno. Zaželel sem si postaviti na ta prostor tiste »izobražene« brate Slovence, ki se kljub njihovu neznanju bijejo možko na prsi, zatrjujoč, da so prišli »do svojega prepričanja« in da učen in izobražen človek ne potrebuje vere. Tukaj bi jim

pokazal učene in izobražene može, največje učenjake v Kanadi, kako oni očitno pripoznavajo, da: vera in veda sta si sestri, neločljivi, katerih ena izpopolnjuje drugo. Bog je namreč začetnik in cilj resnice in vere. Cilj vsake vede in spoznavanja je pa resnica. Torej si vera in veda ne moreta nasprotovati.

Videl sem dovolj za prvi dan — sem si mislil, in se napotil domov. Sedaj pa še trdite, če morete, da Amerika ni čuden svet. O, je čudovit in neverjeten, in dober in slab, kakor človek ravno naleti.«

Razširjenje spolnih bolezni na srednjih šolah. — »Omladina« (V. 118) misli, da je temu vzrok pomanjkanje pouka o spolnem vprašanju. Tudi več pedagogov je tega mnenja. A vprašali bi: Ali ni večina teh nesrečnikov poučena že pre zgodaj in predobro o teh rečeh? Znanstveno prepričanje ne pomaga veliko, ako ni volje, ki bi se uklonila razumu.

J. D.

Pameten odlok. — Bavarsko naučno ministrstvo je izdalo odlok, kjer pravi, da se dobi po oknih trgovin dostikrat ovitke knjig in razglednice z nespodobnimi slikami. To niso večinoma umetniški izdelki ali pa posnetki kakih velikih umetnin, ampak samo preračunjeno kramarsko izrabljanje. Proti temu se mora nastopiti z vsemi sredstvi. Zato naroča ministrstvo predstojništvom šol, da naj strogo pazijo na trgovine, ki jih obiskujejo učenci in učenke, da se take stvari iz izložb odstranijo. Če tega trgovec kljub opozoritvi ne stori, se bo šoli prepovedalo tam kupovati.

Iz akademičnih krogov. Kako težko stanje imajo slovenski akademiki v nemškem mestu, kaže prav jasno slučaj, ki se je prigodil nekemu slovenskemu tehniku po zadnjih dogodkih v Gradcu. Burši v svoji nadutosti že ne puste več Slovanom njihovih stvari pri miru. Da bi se maščevali nad slovenskim tovarišem, ki se je udeležil zadnjih demonstracij, so mu skrili sliko, katero je ravno prerisaval. Tako bi bil prisiljen plačati sliko, obenem bi mu pa bil zgubljen ves čas, ki ga je porabil za prerisovanje dotične slike. Akoravno je vprašal buršake, izmed katerih je mnogo janičarjev, — kajti vedel je za tiste, ki so bili tedaj v risalnici, ko mu je slika izginila — mu vendar niso hoteli povedati za njo. Ko so se pa zbal, da bi jih naznanil, je bila slika takoj zopet na pravem mestu. Takih neprilik dožive slovenski visokošolci še dovolj med buršaki, ki celo v risalnicah pojejo »die Wacht am Rhein«, in »Deutschland, Deutschland über alles«, hoteč na ta način izzivati Slovane. Ali ne bi bilo mogoče ustanoviti v doglednem času tudi slovanske tehnike v Zagrebu, da ne bi bili izpostavljeni slovenski slušatelji takim izzivanjem?

—Z—.

Iz Gradca. Težko je danes stališče katoliškega dijaka na visokih šolah. Napadajo ga ne samo nasprotni dijaki, temveč tudi profesorji, ki so povsod seveda skoro od prvega do zadnjega naši nasprotniki. Samostojen in trezen mora biti, da se obdrži na visočini idealov, ki mu jih nudi katoliška vera v tolažbo v osamljenosti. Profesorske stolice, ki so namenjene znanosti in resnici, se izrabljajo v podle agitacijske namene. Ali se to pravi znanstveno predavati, ako se z bobnečimi frazami oznanja materijalistični monizem, ki se ga ni poprej dokazalo. Monistična poezija nemških naravoslovcev vznemirja skoro celi svet in svobodomiselnost jo podpira z vsemi močmi, s katedrov, s postavami, s palicami in terorizmom, a gotovo se zvrne v prah, ker le resnica obstoji večno in le na njej je mogoče zidati znanost. Visokošolske stolice so agitatorični trgi proti katoliški veri. V blato se vlačijo z »znanstveno« agitacijo visoke šole. Znanstvenik ne sme sovražiti nikakega prepričanja in naziranja, temveč preiskovati in soditi mora trezno in logično, povedati sodbo in pustiti druge, da sodijo sami o tem. Drzne skoke v neprodirno temo ne smemo imenovati znanost; še manj pa upe, da bomo to temo razsvetlili. Ako razni profesorji izrabljajo svojo profesorsko avtoriteto in slušateljev lastnosti: iurare in verba magistri, kakor v ljudski šoli, potem to ni znanstveno delovanje. Imenovati katoliški nauk miru, sprave in krščanske ljubezni protinaraven, ker nasprotuje Darwinovemu »boju za obstanek«, pred takimi učenci, kaže o gorostasnem nepoznavanju duševne strani človekove in socialnega vprašanja ter je le hlajenje

jeze, ne pa znanost. Ta nauk je eminentno anarhističen. Odpravimo le katoliški nauk iz sveta in sploh vsako teistično vero (tudi ateisti morajo verovati) in ga nadomestimo z monističnim absolutnim »bojem za obstanek«, pa bomo pripravili človeku pot nazaj k živali in podivljanosti. Namen novega profesorja je, kakor je sam rekel (seveda ni samo tega, ki je vsaj odkritosrčen, ampak vseh), da bi učenci pri njegovih predavanjih dobili novo monistično svetovno naziranje; da bi pa želi kaj strokovnega iz njegovih predavanj, to je pa lahko njemu deseta briga. Na delo, verni učenec Haecklov, pridno sej, njive so velike in rado kali tvoje seme. Ko vdihneš s pomočjo kemikov prvi celici življenje in seveda potem obudiš tudi mrtveca k življenju, boš ti naš Bog, le kje, mora veljati v teh vprašanih latinski pregovor: *Festina lente*. Prehitri, neutemeljeni, nelogični, tendenciozni sklepi niso znanost, dovedejo do katastrofe. Če kje, je treba tu slišati več zvonov.

Alfa.

Ženski glasnik.

Iz Ljubljane. V prvem zvezku letošnje »Zore« ste odmerili, gospod urednik, poseben kotichek tudi ženskim krogom. Hvalevredna misel! S tem ste gotovo ustregli in vsaj v nekoliko realizovali že tolikokrat izraženo željo mladega katol. nar. mislečega ženskega naraščaja, ki bi tudi rad dobil neko skupno ognjišče, kjer naj bi se zbiral, ogreval za vse lepo in vzvišeno in kakor v zrcalu gledal sebe, svojo okolico in svoj napredek. Sedanje, še malo razvite razmere pač ne dopuščajo, da bi si mlado žensko izobraženstvo osnovalo organizatorično glasilno, dasi bi bilo nujno potrebno. Naša ženska mladina se še vedno premalo zaveda, da ima tudi ona dolžnosti do družbe, in da potrebuje naše globokoverno ljudstvo pri reševanju svoje velike socialne naloge tudi njenega sodelovanja. Res je: kdor prevzame socialno dolžnost, ta mora skrbeti, da jo dobro vrši, da ji je kos, toda izurjenost in izvežbanost se pridobi le po vaji. Vaja vstvarja mojestre! Žalostno znamenje pa je, da se vaje, prvega nastopa, ženske le prerade bojimo; strah nas je pri belem dnevu.

Take zle misli so mi polnile dušo, ko sem prelistovala drugi zvezek »Zore«. Trdno sem pričakovala, da se ta ali ona prijaznemu vabilu urednikovemu gotovo odzove. Začela sem se hudovati nad brezbriznimi kolegijami in — svojo nemarnostjo. Toda iz te opravičene razburjenosti so se rodile nove misli, trdni sklepi. V krogu nekaterih tovarišic-somišljenic se je še isti večer sklenilo, da se za kotichek v »Zori«, namenjen »ženskemu vestniku«, zavzamemo kolikor mogoče; trden naš program in vzvišeni naši cilji pa naj bi nas družili, podpirali in navduševali za skupno organizatorično delo v pismu in dejanju. Dal Bog obilo sadu! Vselej namreč, kadar razmišljam o našem ženskem dijaštvu, se mi vsiljuje skoraj nerazrušljiva zagonetka: odkod to žalostno dejstvo, da zlasti naše somišljenice po mestih ne čutijo potrebe po organizaciji, ali če že čutijo nujnost, vendar nimajo toliko poguma, da bi se lotile organizatoričnega dela in se javno pokazale. Ali naj je res ta uganka gordijski voz! Poznam tovarišice, ki so z dušo in telesom naše; nekatere vzorno študirajo, druge so tudi že izvrstne pedagoginje, glede izobraževalnega dela pa vendar niso istih misli, nekatere imajo prav čudne, skoraj že zastarele nazore. In to boli, zlasti ko opažam, kako plodonosno se razvija navdušeni pokret našega zavednega dijaštva. Celu kmečkim dekletom so se vremena zjasnila in me naj zaostajamo! V širni naši domovini že ni skoraj kraja, kamor bi še ne bil prodril blažilni organizacijski duh. Komaj zapusti deklica šolo, že je posvečena v društveno življenje, ki ji pomaga k izpopolnjevanju izobrazbe in utrjevanju zdravih verskih načel. Govori naj skušnija! O počitnicah me je obiskala sosedova Minka, 15letno dekletce. Zahotelo se ji je po berivu, a med tednom zaradi prevelike oddaljenosti ni mogla v izobraževalno društvo. Na vprašanje, kdo ji je vcepil tako neodoljivo hrepenenje po čitivu, mi je odgovorila prav lakonsko: naše izobraževalno društvo. Taka je pač moč organizatorične sile.

Take misli smo razvijale tisti večer. Vendar ne samo naše somišljenice, ampak dijakinje sploh nosijo v srcu enake misli, le na dan si ne upajo ž njimi.

Zalostno, toda resnično! Smešni Dijogen bi se tudi pri nas ob solnčnem svitu dostikrat potrtega srca vrnil v svoj stari sod. Vendar vas zagotovim, da hočem odslej po svojih močeh polniti »ženski kotichek« v blagoglasni »Zori« — tako namreč je neki naš nemški gost imenoval »Zoro«, ko jo je zagledal na moji mizi: »Ist der Name klangvoll!« — Tupatam Vas bom nadlegovala s kakim vprašanjem. Morebiti bi bilo tudi umestno, da včasih podam kratko oceno kake knjige, ki bi našim somišljenicam v širnem slovenskem ozemlju dobro služila. za par podatkov vas prosim v privatnem pismu. Tovarišicam pa kličem: Na dan, ker resnobni so dnovi.

Ida T.

Višji dekliški šolski zavodi so na Ruskem tako prenapolnjeni, da je odslovljenih veliko prosilk vsled pomanjkanja prostora. V Petrogradu je prosilo za vsprejem v višje dekliške kurze od leta 1904, do leta 1906. 5.689 deklic. Od teh je bilo le 2.589 prošenj ugodno rešenih. Od leta 1906. dalje je pa naval na omenjene šole vedno večji.

—ci.

Žensko šolstvo med Čehi 1907/8. — I. Ženske srednje šole: 1. na Češkem: Budjevice (licej) 193 učenk; Chrudim (licej) 184 učenk; Jičín (licej) 26 učenk; Kraljevi Gradec (licej) 84 učenk; Plzenj (licej) 113 učenk; Praga: zavod »Minerva« 313 učenk; mestna višja dekliška šola 451 učenk; Kralj. Vinogradí (gimnazij v katol. rokah) 130 učenk. 2. na Moravskem: Brno (licej) »Vesna« 295 uč.; Valaške Meziříči (reform. gimn.) 22 učenk. II. Učiteljske pripravnice za ženske: 1. na Češkem: Chrudim 202 učenki; Kladno 153 učenk; Litomyšl 120 učenk; Plzenj 218 učenk; Praga 227 učenk.

V upravi raznih verskih redov: Budjevice (šolske sestre) 112 učenk; »boge šolske sestre« 97 učenk; Kutna Gora (Uršulinke) 80 učenk; Praga (šolske sestre sv. Ane) 119 učenk; 2. na Moravskem: Brno 174 učenk; Valašské Meziříči 85 učenk; Olomuc 164 učenk; Repčín (dominik.) 127 učenk.

Poleg tega študirajo ženske tudi po drugih zavodih. Tako jih je bilo 1907/8 na čeških gimnazijah 85, na čeških realkah 48.

Na visokih šolah: Na praški češki univerzi jih je bilo 239, na praški češki tehnikih na oddelku za zemljedelstvo dve hospitantki.

O ženski emancipaciji. — Na berlinski univerzi so bile v tem tečaju po novejši ministrski odredbi prvokrat imatrikulirane študentkinje; seveda na podlagi zrelostnega spričevala. — V Petrogradu je sklenil medicinski svet, da smejo nastopati pri tajnih sodnijskih preiskavah doktorice kot zdravniški izvedenci. — Na Danskem, v mestu Kellerup, je gdč. Kristen-Christenstein prva v imenovani kraljevini, ki sme nadomestovati uradnega sodnika. — V Parizu so sodobno nastavljene tri ženske kot državne pravdnice. — V severoameriških Združenih državah sta kandidirali pri zadnjih volitvah za predsednika tudi dve dami, Ela Nockels in Šarlota Winterburen. — Na Angleškem so izvolili v mestu High Wycombe gdč. Dove za župana. Gospica Dove je jako učena in je predstojnica višje dekliške šole. Sodniške posle izvršuje mesto nje podžupan, ki je moškega spola! — V Algiru je dobila Madame de Blanche Azouley dovoljenje, da sme izvrševati svoj odvetniški poklic. Ker je to prvi slučaj, da je nastopila ženska kot advokat, je bila svečano vpeljana v sodni dvor, kjer jo je pozdravil predsednik z nagovorom. — Zanimivo je žensko gibanje tudi na daljnem Vshodu. V Tokiju imajo ukaželjne Japonke posebno žensko univerzo, na kateri je vpisanih že 300 slušateljic, a v pripravljavnem tečaju jih je okolu 500. Pravijo, da ne študirajo zato, da bi dosegle časten naslov ali dobro službo, ampak, da si razvijejo duševne zmožnosti, obogate znanje in razširijo obzorje. Na tem ženskem vseučilišču se predava filozofija, moralka, narodna ekonomija, fiziologija, higijena. Razven tega obstoja posebni učni oddelek, ki se peča z vprašanjem, kako lepo razviti in dobro okrepiti telq; pa ne samo teoretično, ampak tudi praktično, ker delajo obenem vse študentke skupno telesne vaje.

Mi—.